

بنیاد ایران شناسی

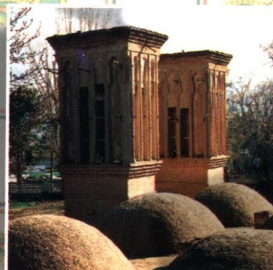
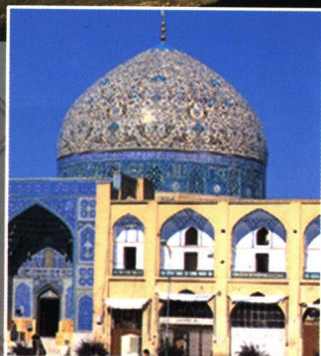
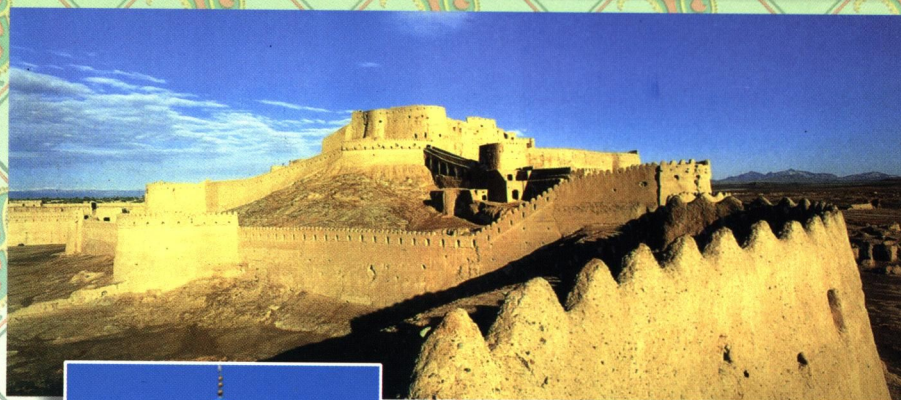
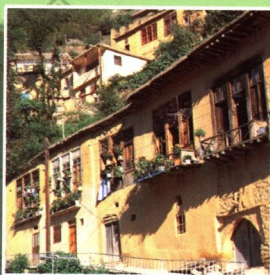
آشنایی با بنیاد ایران شناسی

بنیاد ایران‌شناسی

Introducing The Iranology Foundation

Spring 2002

First Publication

۷۱۷۳۰

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

34-6

آشنایی با بنیاد ایران شناسی

دفتر اول

بهار ۱۳۸۱

به نام خداوند جان و خرد کزین برتر اندیشه برگذرد

بنیاد ایران شناسی
دفتر اول

نام کتاب: آشنایی با بنیاد ایران شناسی

تهیه و تدوین: حوزه معاونت اطلاع رسانی و همکاریهای بین المللی بنیاد ایران شناسی

ناشر: انتشارات دایره سبز

ویراستاری: حوزه معاونت اطلاع رسانی و همکاریهای بین المللی بنیاد ایران شناسی

طرح جلد: انتشارات دایره سبز

لیتوگرافی: معارف

چاپخانه: ۲۲ بهمن

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

چاپ: بهار ۱۳۸۱

شابک: ۹۶۴-۷۷۲۶-۰۱-۵

ISBN : 964-7726-01-5

● کلیه حقوق برای بنیاد ایران شناسی محفوظ است.

آدرس: تهران، خیابان ولیعصر، خیابان شهید فلاحی (زعفراتیه)، باغ فردوس، کوچه شیرکوه شماره ۲۴/۱

تلفن: ۲۴۱۷۱۲۴-۶

نمابر: ۲۴۱۷۳۰۰

فهرست مطالب

عنوان

شماره صفحه

پیشگفتار

ج

● فصل ۱: اهداف و وظایف بنیاد ایران شناسی

- ۳ ۱-۱ تاریخ تاسیس
- ۳ ۲-۱ ماهیت حقوقی
- ۲ ۳-۱ قلمرو اصلی فعالیت
- ۴ ۴-۱ اهداف بنیاد ایران شناسی
- ۴ ۵-۱ وظایف بنیاد ایران شناسی

● فصل ۲: تشکیلات سازمانی بنیاد ایران شناسی

- ۹ ۱-۲ تشکیلات ایران شناسی
- ۱۰ نمودار ساختار تشکیلاتی بنیاد ایران شناسی
- ۱۳ ۲-۲ محل فعالیت بنیاد و شعبه‌های آن
- ۱۴ ۳-۲ شعبه‌های استانی بنیاد ایران شناسی

● فصل ۳: برنامه‌ریزی فعالیت‌های بنیاد ایران شناسی

- ۱۹ ۱-۳ سیاست‌های کلان:
- ۲۰ نمودار اهداف، راهبردهای اجرایی و فعالیت‌های بنیاد ایران شناسی
- ۲۲ ۲-۳ روش‌های اجرایی در تحقق اهداف بنیاد ایران شناسی
- ۲۲ ۳-۳ عناوین اصلی در برنامه کلان
- ۲۳ ۴-۳ برنامه‌ریزی اجرایی میان مدت و سالانه فعالیت‌های بنیاد ایران شناسی

- ۲۳ ۵-۳ اولویت‌های اجرایی در برنامه میان مدت بنیاد ایران شناسی
- ۲۴ ۶-۳ برنامه سالانه
- ۲۴ ۷-۳ تدوین برنامه ارزیابی و سنجش فعالیت‌های بنیاد ایران شناسی
- ۲۵ ۸-۳ فعالیت‌های مستمر
- ۲۵ ۹-۳ زمینه‌ها، مقدمات و پیش‌نیازهای اجرایی فعالیت‌ها در برنامه میان مدت
- ۲۶ جدول ۳-۱ نمونه فعالیت‌ها در برنامه میان مدت بنیاد ایران شناسی ۸۳-۱۳۷۸

● فصل ۴: معرفی فعالیت‌های بنیاد ایران شناسی

- ۲۹ ۱-۴ برنامه ایران زمین در بنیاد ایران شناسی
- ۳۰ ۲-۴ بانک اطلاعات ملی ایران
- ۴۷ ۳-۴ بانک اطلاعات استان‌های ایران
- ۵۴ ۴-۴ بانک اطلاعات فرهیختگان
- ۵۵ ۵-۴ بانک اطلاعات مراکز و موسسات فعال در زمینه ایران شناسی
- ۵۷ ۶-۴ بانک مطالعات ایران شناسی
- ۶۱ نمونه‌هایی از ثبت اطلاعات منابع در بانک مطالعات ایران شناسی

● فصل ۵: نمونه‌ای از شرح حال فرهیختگان در «بانک اطلاعات فرهیختگان»

- ۷۱ شرح حال علی اکبر دهخدا

پیشگفتار

کشور ایران به گواهی همه دانشمندان و صاحب‌نظران دل‌آگاه از دیرباز تا امروز خاستگاه و جولانگاه گسترش و بالندگی یکی از غنی‌ترین و کهن‌ترین تمدن‌های جهان بوده و در طول دورانی بیش از چهار هزار سال، همواره پایدار و استوار و سرافراز باقی مانده است. آثار درخشان و بی‌شمار تمدن و فرهنگ ایرانی نیز به گونه‌های مختلف در یک منطقه جغرافیایی پهناور نمایان است؛ منطقه‌ای که در مشرق، فلات پامیر و مرزهای شرقی افغانستان را در می‌نوردد و در شمال و شمال شرقی به آن سوی آمو دریا و بحر خوارزم می‌رود و در جنوب، سرزمین‌های فراسوی سواحل خلیج فارس و دریای عمان و دریای سرخ و اقیانوس هند را زیر سایه و پر و بال خود جای می‌دهد. همچنین تاثیر این فرهنگ و تمدن که همواره از یکتا پرستی جان و توان گرفته است و نیز نفوذ و حضور فرهنگ و جهان بینی پر دامنه پویا و توانمند و پرآوازه ایران اسلامی بر روی فرهنگ و معارف بسیاری از اقوام و ملل در ادوار گذشته و هم اکنون، ژرف و گسترده و چشمگیر و زبانزد همگان است. با توجه به آنچه گذشت دست یابی همه جانبه و علمی و فنی به هر یک از مظاهر پرشمار و گوناگون این فرهنگ و تمدن نام آور و گسترش مرزهای آگاهی در این قلمرو، به ویژه در این زمان که انقلاب پیروز اسلامی به کرسی نشسته است، بایسته، و بهره‌وری از همکاری دانشمندان و پژوهشگران سراسر جهان و بازیابی و بازخوانی و تدوین و تنظیم مطالعات و تحقیقات و اطلاعات مربوط به ایران زمین شایسته است. به علاوه باید امکانات لازم را برای بهره‌گیری دانشجویان و دانش پژوهان از آگاهی‌های موجود فراهم آورد و از این رشته بررسی‌ها و

پژوهش‌ها حمایت و پشتیبانی کرد و قدر و مرتبه تلاش‌های پژوهندگان - پیشینیان و معاصران - را بدان‌سان که باید شناخت و از اصالت‌های ایران بزرگ اسلامی و هویت فرهنگی و اخلاقی جامعه خدانشناس و یکتاپرست ایرانی در طول تاریخ نگاهبانی نمود و راه مشارکت علاقه‌مندان را برای تحقق این برنامه‌ها هموار ساخت.

«بنیاد ایران شناسی» با شخصیت حقوقی مستقل برای تحقق این هدف‌ها تاسیس شده است تا به خواست خداوند دانا و توانا و کوشش و همت دانشمندان فرهیخته در این مسیر گام‌هایی فرا پیش نهد.

حسن حبیبی

عضو پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی،

رئیس سابق فرهنگستان زبان و ادب فارسی

و رئیس بنیاد ایران شناسی

فصل اول

اهداف و وظایف
بنیاد ایران شناسی

فصل ۱

اهداف و وظایف بنیاد ایران شناسی

۱-۱ تاریخ تاسیس

اساسنامه بنیاد ایران شناسی در تاریخ ۱۳۷۶/۳/۳ و اصلاحیه‌های آن در جلسه‌های مورخ ۱۳۷۶/۱۰/۱۳ و ۱۳۷۷/۳/۳۰ به تصویب شورای گسترش آموزش عالی رسید.

۱-۲ ماهیت حقوقی

براساس اساسنامه، بنیاد موسسه‌ای علمی و پژوهشی و دارای شخصیت حقوقی با تابعیت ایرانی و وابسته به نهاد ریاست جمهوری است. کلیه فعالیت‌های بنیاد در چارچوب ضوابط و قوانین و مقررات پژوهشی مصوب وزارت فرهنگ و آموزش عالی انجام می‌پذیرد.

۱-۳ قلمرو اصلی فعالیت

ایران شناسی به عنوان قلمرو اصلی و اساسی فعالیت‌ها و مطالعات و تحقیقات بنیاد شامل کلیه مباحث و مسائل مربوط به جلوه‌های گوناگون فرهنگ و تمدن ایرانی در معنای وسیع کلمه است و از آنجا که درباره تاریخ، زبان، تمدن و فرهنگ و گزارش آنها در هنر، معماری، صنعت و شیوه زندگانی فردی و اجتماعی و چگونگی تفکر، اخلاق، آداب و رسوم و کیش‌های ایران باستان در دو سده گذشته تحقیقات نسبتاً مفصلی توسط دانشمندان انجام یافته است، بنیاد ایران شناسی برای شناختن و شناساندن این جلوه‌ها و تمدن و فرهنگ ایران اسلامی و تاریخ آن کوشش‌های بیشتر، به سامان‌تر و گسترده‌تری بکار خواهد برد.

۱-۴ اهداف بنیاد ایران شناسی

در اساسنامه بنیاد ایران شناسی، موارد زیر به عنوان اهداف موسسه ذکر شده است:

- ۱- ایجاد محیط مناسب برای مطالعه و بهره‌گیری فرهیختگان، دانش‌پژوهان و دانشجویان علاقه‌مند به مباحث ایران شناسی
- ۲- سامان‌مند ساختن و هماهنگ کردن پژوهش‌های علمی در زمینه ایران شناسی به منظور بهره‌گیری از آنها در بنیاد و بکارگیری روش‌های مناسب و نو در این زمینه و یافتن شیوه‌ای نو در پژوهش‌های بین رشته‌ای و پیشنهاد آنها به موسسه‌های علاقه‌مند به مطالعه ایران شناسی در ایران و دیگر نقاط جهان
- ۳- بالا بردن سطح آگاهی گروه‌های اجتماعی و فرهنگی مردم ایران از پیشینه تاریخی تمدن و فرهنگ ایران و تقویت حس میهن دوستی و آرمانخواهی آنها و تحکیم ارکان هویت ملی و مقاومت در برابر جلوه‌های گوناگون پنهان و آشکار تهاجم فرهنگی بیگانه

۱-۵ وظایف بنیاد ایران شناسی

وظایف بنیاد ایران شناسی در اساسنامه آن در ۱۱ بند تشریح شده است که در ذیل بطور مختصر به آنها اشاره می‌شود:

- ۱- تعیین مفهوم و قلمرو مطالعات و تحقیقات ایران شناسی
- ۲- تعیین اولویت‌های تحقیق در زمینه ایران شناسی
- ۳- نقد و بررسی تحقیقات و آثار منتشر شده در زمینه ایران شناسی و اسلام شناسی و ارزیابی نتایج تحقیقات و همایش‌های مهم ملی و بین‌المللی
- ۴- تمهید مقدمات و امکانات و تدوین برنامه‌های پژوهشی به منظور تحقق اهداف بنیاد
- ۵- گردآوری مراجع و منابع معتبری که از دیرباز تاکنون در زمینه ایران شناسی به اشکال مختلف ثبت و ضبط شده است و نیز گردآوری آثار هنری، مرقعات، مهرهای تاریخی و دیگر اسناد
- ۶- کمک به اجرای پژوهش‌های ایران شناسی و مسائل مربوط به تمدن ایرانی - اسلامی

و نشر آن در داخل و خارج از کشور

۷- ایجاد شبکه اطلاع رسانی و تهیه نوارهای صوتی و تصویری و صفحه‌های فشرده در

زمینه ایران

۸- برنامه‌ریزی به منظور ارتقای کیفی و کمی مطالعات و تحقیقات ایران شناسی و

برگزاری همایش‌ها و سخنرانی‌های ادواری توسط پژوهشگران ایرانی و غیر ایرانی

۹- تهیه فهرست و کارنامه مراکز علمی و فرهنگی و کتابخانه‌های داخلی و خارجی که به

نحوی در زمینه ایران شناسی فعالیت دارند و برقراری ارتباط با آنها و تهیه گنجینه‌ای از

اطلاعات مربوط به دانشمندان ایران شناس و اسلام شناس ایرانی و غیر ایرانی

۱۰- انجام امور انتشاراتی (تالیف، ترجمه و کتابشناسی موضوعی و فهرستگان،...) در

زمینه ایران شناسی و تهیه فیلم‌های مستند درباره آثار تاریخی، هنری و معماری ایران

۱۱- انتشار فصلنامه تخصصی ایران شناسی و نیز تدوین گزارش سالانه علمی و

بین‌المللی پژوهش‌های ایران شناسی

فصل دوم

تشکیلات سازمانی
بنیاد ایران شناسی

فصل ۲

تشکیلات سازمانی بنیاد ایران شناسی

۲-۱-۱ تشکیلات ایران شناسی

در ماده ۴ اساسنامه، ارکان بنیاد ایران شناسی به شرح زیر توصیف شده است:

۱- ریاست عالییه

۲- هیات امنا

۳- رییس بنیاد

۴- شورای پژوهشی

۲-۱-۱-۱ ریاست عالییه

ریاست عالییه بنیاد با رییس جمهور اسلامی است.

۲-۱-۱-۲ هیات امنای بنیاد ایران شناسی

عالیترین مرجع بنیاد در زمینه سیاستگذاری و تصمیم‌گیری است و دارای کلیه اختیارات

قانونی در حدود اهداف و وظایف بنیاد و اداره امور آن است.

۲-۱-۱-۲-۱ اعضای هیات امنا

- رییس جمهور (ریاست عالییه) و یا رییس هیات امنا به عنوان نماینده ایشان

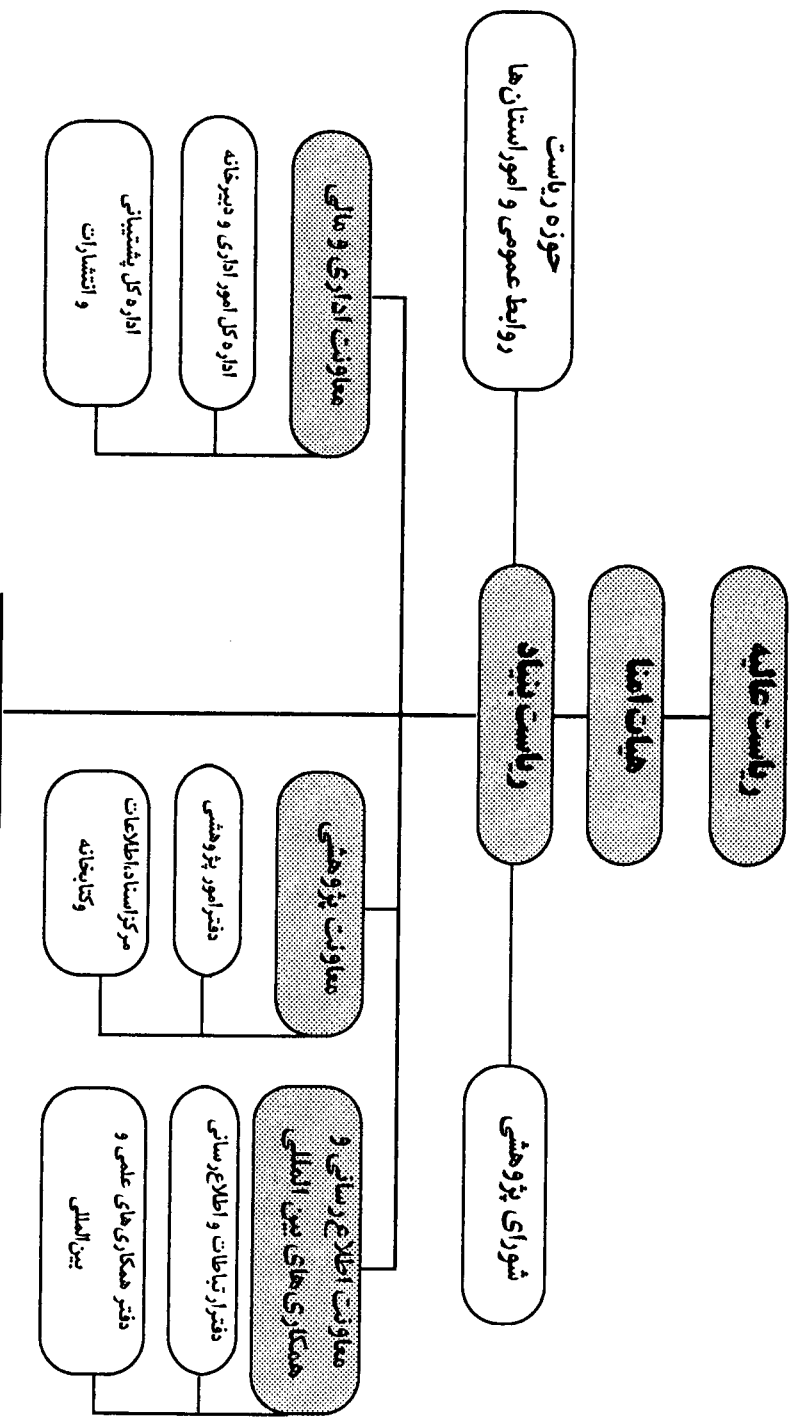
- وزیرای علوم، تحقیقات و فناوری، فرهنگ و ارشاد اسلامی، امور خارجه و رییس سازمان

مدیریت و برنامه‌ریزی یا نمایندگان ایشان و نیز رییس فرهنگستان زبان و ادب فارسی

- رییس هیات امنا (رییس جمهور یک تن از اعضای هیات امنا را برای مدت چهار سال به

ریاست هیات امنا منصوب می‌نماید)

نمودار ساختار تشکیلاتی بنیاد ایران شناسی

گروه های پژوهشی

- رییس بنیاد

- چهار تا شش نفر از شخصیت‌های علمی، فرهنگی و اجتماعی، محلی و کشوری که نقش موثری در توسعه و پیشرفت بنیاد داشته باشند که با حکم ریاست عالییه بنیاد برای چهار سال منصوب می‌شوند و تجدید انتخاب آنها بلامانع است.

۱-۱-۲ ریاست عالییه

ریاست عالییه بنیاد با رییس جمهور اسلامی است.

۱-۲-۲ هیات امنای بنیاد ایران شناسی

عالیترین مرجع بنیاد در زمینه سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری است و دارای کلیه اختیارات قانونی در حدود اهداف و وظایف بنیاد و اداره امور آن است.

۱-۲-۱-۲ اعضای هیات امنا

- رییس جمهور (ریاست عالییه) و یا رییس هیات امنا به عنوان نماینده ایشان

- وزرای علوم، تحقیقات و فناوری، فرهنگ و ارشاد اسلامی، امور خارجه و رییس سازمان

مدیریت و برنامه‌ریزی یا نمایندگان ایشان و نیز رییس فرهنگستان زبان و ادب فارسی

- رییس هیات امنا (رییس جمهور یک تن از اعضای هیات امنا را برای مدت چهار سال به

ریاست هیات امنا منصوب می‌نماید)

- رییس بنیاد

- چهار تا شش نفر از شخصیت‌های علمی، فرهنگی و اجتماعی، محلی و کشوری که نقش

موثری در توسعه و پیشرفت بنیاد داشته باشند که با حکم ریاست عالییه بنیاد برای چهار سال

منصوب می‌شوند و تجدید انتخاب آنها بلامانع است.

۱-۲-۱-۲ وظایف هیات امنا

در اساسنامه بنیاد علاوه بر وظایفی که در اسفند ماه ۱۳۷۷ بنا به مصوبات شورای عالی

انقلاب فرهنگی بر عهده هیات‌های امنا قرار گرفته است، به مواردی نظیر تعیین خط مشی

کلی، تصویب سیاست‌ها، برنامه‌های فعالیت‌ها و تصویب آیین‌نامه‌های انتشاراتی و برگزاری

همایش‌ها... و رسیدگی به اظهار نظر در خصوص گزارش‌های ادواری و یا موردی رییس

بنیاد، پیشنهاد تغییر اساسنامه به مقامات قانونی ذیربط و طراحی تشکیلات علمی و تحقیقاتی و اداری بنیاد اشاره شده است.

۲-۱-۳ رییس بنیاد

۲-۱-۳-۱ نحوه انتصاب و حوزه اختیارات

رییس بنیاد با حکم رییس جمهور و از میان هیات امنا و یا خارج آن به مدت ۴ سال منصوب می‌شود و انتخاب مجدد وی بلامانع است. براساس تبصره ماده ۴ اساسنامه در صورتی که معاون اول رییس جمهور از اعضای هیات امنا باشد، ریاست بنیاد بر عهده او خواهد بود.

۲-۱-۳-۲ برخی از وظایف رییس بنیاد

رییس بنیاد بالاترین مقام اداری و اجرایی بنیاد است و به عنوان رییس شورای پژوهشی بر کلیه واحدها و گروه‌های پژوهشی و اجرایی نظارت دارد و مسوول حسن جریان و اداره امور بنیاد ایران شناسی می‌باشد. از وظایفی که در اساسنامه بنیاد بر عهده رییس بنیاد ایران شناسی است می‌توان به تهیه برنامه‌های اجرایی کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت، تنظیم بودجه سالانه و ترازنامه بنیاد و ارائه آن به هیات امنا، پیشنهاد طرح تشکیلات و آیین نامه‌های اداری و مالی به هیات امنا، تامین و تجهیز بنیاد به منظور ارائه خدمات تخصصی،... و ارائه گزارش عملکرد سالانه به هیات امنا اشاره کرد.

۲-۱-۴ شورای پژوهشی

شورای پژوهشی بنیاد به منظور ایجاد هماهنگی میان بخش‌ها و گروه‌های مختلف پژوهشی، زیر نظر و به ریاست رییس بنیاد تشکیل می‌گردد.

۲-۱-۴-۱ نحوه انتصاب و ترکیب اعضای شورای پژوهشی

اعضای شورا به حکم رییس بنیاد منصوب می‌شوند و حداقل یک نفر از اعضای شورا از میان پژوهشگران و صاحب‌نظران خارج از بنیاد انتخاب می‌شود. ترکیب اعضای شورا عبارت است از:

- رییس بنیاد

- یکی از اعضای هیات امنای به عنوان نماینده هیات امنای

- معاون پژوهشی رییس بنیاد (به عنوان دبیر شورای پژوهشی)

- سه تا هفت نفر به پیشنهاد رییس بنیاد و تایید هیات امنای

۲-۱-۴ وظایف شورای پژوهشی

- تصویب طرح‌های تحقیقاتی پیشنهادی گروه‌های پژوهشی بنیاد

- نظارت مستمر بر چگونگی اجرای طرح‌ها و پژوهش‌های در حال انجام

- نظارت بر امر برگزاری همایش‌های پژوهشی گروه‌ها

- نظارت بر امور مربوط به برنامه‌های علمی و دستور کار همایش‌ها و کنگره‌ها و برگزاری

آنها

- نظارت بر محتوای نشریات تخصصی گروه‌ها و فصل‌نامه بنیاد

- تصویب آثار علمی و نشریات برای چاپ و نشر و پیشنهاد آن به هیات امنای برای تایید

- پیشنهاد تغییر و اصلاح و تفسیر اساسنامه از طریق رییس بنیاد ایران شناسی به هیات

امنای

- تصمیم‌گیری در مورد اموری که رییس هیات امنای و یا رییس بنیاد در دستور کار شورا

قرار دهد.

۲-۲ محل فعالیت بنیاد و شعبه‌های آن

مرکز اصلی بنیاد در تهران است و علاوه بر آن با پیشنهاد هیات امنای و تصویب وزارت

فرهنگ و آموزش عالی شعبه‌های بنیاد با همکاری مسوولان و علاقه‌مندان به زمینه‌های

تحقیقاتی در مناطق مختلف ایران به منظور شناختن و شناساندن تاریخ، فرهنگ و هنر

خاص مناطق دایر می‌گردد.

۲-۳ شعبه‌های استانی بنیاد ایران شناسی

تاسیس شعبه بنیاد ایران شناسی در استان‌ها پاسخی به علاقه و عنایت روزافزون اهالی استان‌ها و مناطق مختلف کشور به شناخت و معرفی تاریخ، فرهنگ و هنر زاد و بومشان می‌باشد. وجود زمینه‌های تحقیقاتی با ارزش در این مناطق، ایجاد هماهنگی و برقراری نظام اطلاع رسانی در ارتباط با تحقیقات انجام شده و در حال اجرا را در هر منطقه ضروری ساخت، تا به این وسیله ضمن استفاده بهینه از فرصت‌های تحقیقاتی و مطالعاتی مانع از هدر رفتن منابع مالی، انسانی و انجام کارهای موازی و پراکنده شد.

۲-۳-۱ اهداف و سیاست‌های شعبه استانی

اهداف و سیاست‌های فعالیت شعبه‌های استانی بنیاد همان اهداف و سیاست‌های بنیاد ایران شناسی است که در سطح منطقه و استان پیگیری می‌شود.

۲-۳-۲ وظایف شعبه‌های استانی بنیاد ایران شناسی

برخی از وظایف شعبه‌های استانی بنیاد در آیین‌نامه نحوه تشکیل و اداره شعبه‌های استانی به شرح زیر ذکر شده است:

- تعیین اولویت‌های مطالعاتی و تحقیقاتی در زمینه تاریخ، فرهنگ، آداب و رسوم، گویش و پوشش مردم استان یا منطقه و تعیین عناوین مهم پژوهشی مناسب برای رساله‌های دانشگاهی

- تدوین، تمهید مقدمات و تدارک امکانات و برنامه‌های لازم پژوهشی

- تهیه فهرستی از تحقیقات و مطالعات انجام یافته در زمینه‌های مختلف مربوط به استان - گردآوری مشخصات، تحقیقات، تالیفات و آثار نخبگان و فرهیختگان و همکاری با

مسوولان امر در جهت شناساندن آنها به مردم و به خصوص به جوانان

- انجام برنامه‌های تحقیقاتی مصوب شورای پژوهشی بنیاد ایران شناسی

۲-۳-۳ هیات امنای شعبه‌های استانی بنیاد

ترکیب اعضای هیات امنای در شعبه‌های استانی به ترتیب زیر می‌باشد:

- استاندار (رئیس هیات امنا)

- نماینده ولی فقیه و امام جمعه مرکز استان در صورت تمایل
- یک نفر از اعضای هیات امنای بنیاد ایران شناسی
- رییس دانشگاه وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
- مدیر کل صدا و سیما
- مدیر کل فرهنگ و ارشاد اسلامی
- مدیر کل آموزش و پرورش
- شهردار مرکز استان
- سه تن از شخصیت‌های فرهنگی و دانشگاهی (که حداقل یکی از آنها از دبیران آموزش و پرورش خواهد بود) به انتخاب رییس شعبه بنیاد ایران شناسی
- مدیر کل میراث فرهنگی
- ۲-۳-۴ رییس شعبه
- براساس ماده ۷ آیین نامه به پیشنهاد استاندار و تصویب هیات امنای شعبه و با حکم رییس بنیاد ایران شناسی منصوب می‌گردد.
- ۲-۳-۵ گروه‌های پژوهشی
- رییس و اعضای گروه‌های پژوهشی به استناد ماده ۸ آیین نامه به پیشنهاد رییس شعبه و موافقت هیات امنای تعیین می‌گردند.

فصل سوم

**برنامه‌ریزی فعالیت‌های
بنیاد ایران‌شناسی**

فصل ۳

برنامه‌ریزی فعالیت‌های بنیاد ایران شناسی

اهداف و وظایف بنیاد ایران شناسی، حوزه گسترده‌ای را برای فعالیت‌های بنیاد ترسیم می‌کند که از نظر شکل اجرا و موضوع از تنوع بسیار برخوردار است. انجام این فعالیت‌ها به نحوی که اهداف بنیاد را متحقق سازد، مستلزم ایجاد هماهنگی و هدایت امور در قالب برنامه‌های اجرایی است که برنامه‌ریزی آنها براساس سیاست‌ها و اولویت‌هایی که در شرایط زمانی و موقعیت‌های مختلف مطرح می‌گردد، صورت می‌گیرد. مراحل و گام‌های اصلی در برنامه‌ریزی اجرایی فعالیت‌های بنیاد ایران شناسی به ترتیب زیر می‌باشد:

۳-۱ سیاست‌های کلان:

- از رهنمودهای اساسنامه در قسمت‌های اهداف و وظایف، می‌توان سیاست‌های کلان بنیاد را در موارد زیر خلاصه نمود:
- تعیین قلمرو مطالعات و تحقیقات ایران شناسی
 - بررسی قلمرو مطالعات و تحقیقات خارج از کشور در زمینه ایران شناسی
 - ارتقای کمی و کیفی تحقیقات ایران شناسی
 - تکمیل و غنای مطالعات و پیرایش تحقیقات ایران شناسی
 - ارتقای سطح آگاهی گروه‌های اجتماعی و فرهنگی در زمینه ایران شناسی

نمودار اهداف، راهبردهای اجرایی و فعالیتهای بنیاد ایران شناسی

اهداف و حوزه و وظایف

اهداف

تحمیم ارکان هویت ملی

سساندگی، پژوهش‌های علمی در زمینه ایران‌شناسی

ایجاد فضای تحقیق و پژوهش در زمینه ایران‌شناسی

سهامت‌های کلان

ارتقای سطح آگاهی گروه‌های اجتماعی و فرهنگی در زمینه ایران‌شناسی

تعیین اولویت‌های تحقیقاتی در تکمیل و فضای مطالعات و نیز پیش‌تحقیقات ایران‌شناسی

ارتقای کمی و کیفی تحقیقات ایران‌شناسی

بررسی و تعیین تلمود مطالعات و تحقیقات خارج از ایران در زمینه ایران‌شناسی

تعیین تلمود مطالعات و تحقیقات مربوط به ایران‌شناسی

روش‌های اجرایی

تقویت مطالعات منطقه‌ای با گسترش شعبه‌های بنیاد در مناطق مختلف ایران

شناسایی منابع و ایجاد پایگاه‌اطلاعاتی و امکان جریان تبادل اطلاعات مربوط به ایران‌شناسی

کمک به تحقیقات و پروژه‌های مربوط به ایران‌شناسی

برقراری ارتباط میان مؤسسات مطالعاتی و مراکز علمی (داخل و خارج کشور)

استفاده از نیروهای علمی و متخصصین

ادامه نمودار اهداف، راهبردهای اجرایی و فعالیتهای بنیاد ایران شناسی

برنامه عمل

عناوین برنامه کلان

بررسی راههای مشارکتی و حمایتی در تحقیقات وظایف: ۴-۶ و ۲-۸	تعیین اولویتهای مطالعاتی و تحقیقاتی وظیفه: ۲-۲	تعمین قلمرو مطالعات ایران شناسی و تدوین تعاریف و مفاهیم در هر دوره و وظیفه: ۱-۲
عرضه دستاوردهای مطالعات و تحقیقات ایران شناسی وظایف: ۷-۱۰ و ۲-۱۱	تحقیقات ایران شناسی نقد و بررسی وظیفه: ۳-۲	گردآوری منابع، مراجع، مدارک و بانکهای اطلاعاتی ۵-۹ و ۲-۲

برنامه ارزیابی و سنجش

- تطبیق فعالیتها با اهداف تعیین شده در هر دوره
- ارزیابی کیفی و میزان موفقیت فعالیتها
- تطبیق فعالیتها با برنامه زمانبندی

معیارهای برنامه میزان مدت

زمان بندی اجرایی با رعایت تقدم و تاخر فعالیتها	استفاده بهینه از امکانات بالقوه و بالفعل	تحقق بخشیدن به رهنمودهای برنامه کلان
برآورد کمی و کیفی دستیابی به اهداف در پایان سال	تعیین میزان قابل اجرا از پروژه های میان مدت	تعیین پروژه های قابل اجرادر سال

معیارهای برنامه سالانه

۲-۲ روش‌های اجرایی در تحقق اهداف بنیاد ایران شناسی

در برنامه‌ریزی فعالیت‌ها، روش‌های اجرایی عمده‌ای که در اساسنامه بنیاد بر آن تاکید شده است عبارتند از:

- برقراری ارتباط میان موسسات مطالعاتی و مراکز علمی
- استفاده از نیروهای علمی و تخصصی
- کمک به تحقیقات و پروژه‌های مربوط به ایران شناسی
- تقویت مطالعات منطقه‌ای با گسترش شعبه‌های بنیاد
- شناسایی منابع و ایجاد پایگاه اطلاعاتی و برقراری جریان اطلاعات در زمینه ایران شناسی به این ترتیب فعالیت‌های بنیاد ایران شناسی در قالب یک یا تلفیقی از روش‌های مذکور به اجرا در خواهد آمد.

۳-۳ عناوین اصلی در برنامه کلان

با توجه به گستردگی فعالیت‌های بنیاد ایران شناسی، با اعمال یک دسته‌بندی کلی، می‌توان برنامه‌های اجرایی را به طور مشخص تدوین نمود که ضمن آن نحوه اجرای فعالیت‌ها در هر مقطع زمانی تقویت می‌گردد. سر فصل‌های برنامه‌های اجرایی بنیاد ایران شناسی به قرار زیر است:

- (۱) تعیین قلمرو مطالعات ایران شناسی و تدوین تعاریف و مفاهیم در هر دوره
- (۲) تعیین اولویت‌های مطالعاتی و تحقیقاتی در زمینه ایران شناسی
- (۳) بررسی راه‌های مشارکتی و حمایتی در تحقیقات ایران شناسی
- (۴) گردآوری منابع، مراجع، مدارک، شناسایی و یا ایجاد بانک‌های اطلاعاتی در زمینه ایران شناسی
- (۵) نقد و بررسی تحقیقات ایران شناسی و اسلام شناسی
- (۶) عرضه دستاوردهای مطالعاتی و تحقیقاتی ایران شناسی

۳-۴ برنامه ریزی اجرایی میان مدت و سالانه فعالیت‌های بنیاد ایران شناسی

برنامه میان مدت و سالانه بنیاد ایران شناسی از مجموع برنامه‌های اجرایی که برای هر یک از عناوین شش گانه برنامه کلان تنظیم شده است، تشکیل می‌شود. برنامه ریزی‌های میان مدت برای جلوگیری از پراکنده کاری و پیوستگی فعالیت‌های سالانه با امکان ترسیم جایگاه بنیاد در مقاطع مختلف از طول عمر فعالیت خود و تعیین فاصله آن تا دورنمای ترسیم شده توسط اهداف، تنظیم می‌شود. ملاک‌ها و معیارهای عمده در انتخاب فعالیت‌ها و زمان بندی اجرایی آنها در برنامه ریزی اجرایی به شرح زیر است:

- (۱) موقعیت‌ها، فرصت‌ها و مناسبت‌های موجود
- (۲) تقدم و تاخر فعالیت‌ها از نظر وابستگی به نتایج اجرای یکدیگر
- (۳) توان بهره برداری از امکانات و صرف بهینه زمان و سرمایه‌های مالی و اداری

با در نظر گرفتن معیارهای فوق مراحل تنظیم یک برنامه میان مدت را به ترتیب زیر می‌توان تشریح نمود:

- (۱) تعریف و تدوین فعالیت‌هایی که تحت هر یک از سرفصل‌های ۶گانه برنامه کلان قابل اجرا می‌باشد.
- (۲) انتخاب و گزینش فعالیت‌ها براساس ملاک‌ها و معیارهای فوق
- (۳) مرتبه بندی فعالیت‌ها براساس اولویت‌های مطرح شده در هر دوره
- (۴) تعیین زمان شروع و مدت زمان لازم برای اجرای هر فعالیت با توجه به اولویت و تقدم و تاخر اجرایی آنها

۳-۵ اولویت‌های اجرایی در برنامه میان مدت بنیاد ایران شناسی

فعالیت‌های مصوب در برنامه میان مدت بنیاد ایران شناسی در سال‌های ۱۳۸۳-۱۳۷۸ با توجه به زمان شروع آنها به ترتیب زیر اولویت بندی شده است.

الویت الف: فعالیت‌هایی که زمان شروع اجرای آنها پیش از تدوین برنامه میان مدت بوده است.

الویت ب-۱: فعالیت‌هایی که زمان شروع آنها در سال ۷۹-۱۳۷۸ است.

الویت ب-۲: فعالیت‌هایی که زمان شروع آنها در سال ۸۱-۱۳۸۰ است.

الویت ب-۳: فعالیت‌هایی که زمان شروع آنها در سال ۸۳-۱۳۸۲ است.

جدول (۱-۳) نمونه‌هایی از فعالیت‌های مصوب برنامه میان مدت را با الویت اجرایی مربوط به هر یک نمایش می‌دهد.

۳-۶ برنامه سالانه

برنامه‌های اجرایی هر سال، ضمن آن که در برگیرنده فعالیت‌هایی است که زمان بندی اجرایی آنها در برنامه میان مدت به استمرار آن در سال مورد نظر اشاره دارد، با توجه به شرایط و مناسبت‌های مختلف می‌تواند موارد دیگری از فعالیت‌ها را نیز شامل گردد.

۳-۷ تدوین برنامه ارزیابی و سنجش فعالیت‌های بنیاد ایران شناسی

ارزیابی و سنجش فعالیت‌ها به منظور بررسی میزان موفقیت راهکارهای اجرایی در تحقق اهداف و فراهم آوردن امکان بازبینی، اصلاح و یا جایگزینی راهکارهای مناسب صورت می‌گیرد.

محورهای عمده در تدوین برنامه ارزیابی و سنجش عبارت است از:

- تطبیق فعالیت‌های هر دوره برنامه ریزی با اهداف تعیین شده

- ارزیابی کیفی و میزان موفقیت فعالیت‌ها

- تطبیق روند اجرایی فعالیت‌ها با برنامه زمان بندی

- استفاده بهینه از منابع مالی و انسانی

۳-۸ فعالیت‌های مستمر

برخی از فعالیت‌ها از آنجا که فعالیت‌هایی پایه و اساسی محسوب می‌شوند، محدودیت زمانی برای اجرای آنها نمی‌توان در نظر گرفت. در برنامه‌های میان مدت ممکن است به این دسته از فعالیت‌ها اشاره‌ای نشود ولی اجرای آنها بدون برنامه زمانی خاص مورد نظر می‌باشد.

۳-۹ زمینه‌ها، مقدمات و پیش نیازهای اجرایی فعالیت‌ها در برنامه میان مدت

همانطور که گفته شد، فعالیت‌های بنیاد ایران شناسی از تنوع بسیار برخوردار است، علاوه بر دسته بندی که از نظر موضوع در قسمت ۳-۳ انجام شد، دسته بندی دیگری نیز براساس نوع فعالیت‌ها و برای مشخص نمودن مراحل مقدماتی اجرای آنها در برنامه میان مدت صورت گرفته است که به شرح زیر می‌باشد:

● فعالیت‌هایی که ماهیت تحقیقاتی و مطالعاتی دارند

- تفکیک فعالیت به چند طرح تحقیقاتی در صورت لزوم
- ارائه پیش طرحی (برای اجرای فعالیت و یا هر یک از بخش‌های آن) که در آن روش انجام تحقیق، امکانات مورد نیاز، دستاوردهای مورد انتظار، تعیین و هزینه اجرای آن برآورد شده باشد.

● فعالیت‌های موردی مانند برگزاری کنفرانس‌ها در همایش‌های علمی و تحقیقاتی

- تدوین برنامه‌های اجرایی کنفرانس

● فعالیت‌هایی که ماهیت اجرایی دارند

- تهیه چارچوب اجرایی

● فعالیت‌های انتشاراتی

- تدوین آیین‌نامه مورد نیاز

جدول ۳-۱ نمونه فعالیت‌ها در برنامه میان مدت بنیاد ایران‌شناسی ۸۳-۱۳۷۸

اولویت‌های اجرایی عنوان اصلی برنامه کلان	اولویت الف	اولویت ب - ۱	اولویت ب - ۲	اولویت ب - ۳
۱- تعیین مفهوم و قلمرو مطالعات و تحقیقات ایران‌شناسی	- تهیه پیش طرح برای مطالعات تعیین قلمرو و زمینه‌های عمده مطالعاتی و تحقیقاتی ایران‌شناسی	- بررسی موضوعات مطالعاتی و تحقیقاتی داخلی به منظور مشخص نمودن موضوعاتی که تاکنون کمتر مورد توجه قرار گرفته است	- تعیین موضوعاتی که در مطالعات و تحقیقات انجام شده در خارج از کشور مورد توجه قرار نگرفته است.	-
۲- تعیین اولویت‌های تحقیقاتی	-	- تعیین موضوعات اولویت‌دار در هر یک از زمینه‌های تحقیقاتی و مطالعاتی مورد نظر در برنامه‌های میان مدت و سالانه	-	-
۳- بررسی راه‌های مشارکتی و حمایتی در تحقیقات	-	- معرفی مراکز و موسسات و منابع و مآخذ ایران‌شناسی از طریق بانک‌های اطلاعاتی - معرفی بنیاد ایران‌شناسی به مراکز علمی و تحقیقاتی و دانشگاه‌های داخلی و خارج از کشور	- برگزاری همایش‌های علمی با دعوت از محققان داخلی و خارجی - براساس اولویت‌های موضوعی تعیین شده	-
۴- گردآوری منابع، مراجع، مدارک و شناسایی و ایجاد بانک‌های اطلاعاتی	- تهیه پیش طرح برای اجرای جمع‌آوری اطلاعات و تشکیل بانک‌های اطلاعاتی مراکز علمی و تحقیقاتی که در داخل و خارج از کشور در زمینه ایران‌شناسی فعالیت دارند	- تهیه و در صورت نیاز نسخه برداری از منابع مکتوب در قلمرو ایران‌شناسی داخلی و خارجی مربوط به بعد از سال ۱۳۷۸ (۱۹۹۹م) - ایجاد بانک اطلاعاتی مربوط به شرح حال زندگی دانشمندان و علمای مذهبی ایران	- بررسی و طبقه‌بندی آثار تصویری از نظر قدمت، نوع روابط انسانی و اجتماعی ترسیم شده، آداب و سنن	-
۵- نقد و بررسی تحقیقات ایران‌شناسی و اسلام‌شناسی	-	-	- نقد پایان نامه‌ها و رساله‌های موجود داخلی به ویژه در مقطع دکترا	- نقد و بررسی مقالات مربوط به تحولات ایران مستند در ماهنامه‌ها، فصلنامه‌ها و سالنامه‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی
- عرضه دستاوردهای تحقیقات و مطالعات ایران‌شناسی	-	-	- عرضه نوارهای صوتی از گویش‌ها و زبان‌های مختلف منطقه‌ای، سرودها و آوازهای محلی و بومی به محققان مراکز علمی تحقیقاتی داخل و خارج	- کمک به ترجمه آثار برگزیده استادان و محققان داخلی و آثار مربوط به نقد و بررسی در زمینه ایران‌شناسی و عرضه آنها به مراکز علمی تحقیقاتی و کتابخانه‌های معتبر در خارج از کشور

فصل چهارم

معرفی فعالیت‌های بنیاد ایران‌شناسی

فصل ۴

معرفی فعالیت‌های بنیاد ایران‌شناسی

(در زمینه شناسایی و ایجاد بانک‌های اطلاعاتی)

۴-۱ برنامه ایران زمین در بنیاد ایران‌شناسی

یکی از عناوین برنامه کلان بنیاد ایران‌شناسی گردآوری منابع، مراجع، مدارک و ایجاد بانک‌های اطلاعاتی در زمینه ایران‌شناسی است. «برنامه ایران زمین» شامل فعالیت‌های مربوط به ایجاد پایگاه اطلاعاتی است و از اهداف، سیاست‌های کلان و روش‌های اجرایی تدوین شده بنیاد ایران‌شناسی موارد زیر را پوشش می‌دهد:

اهداف:

- ایجاد فضای تحقیق و پژوهش در زمینه ایران‌شناسی
- تحکیم ارکان هویت ملی

سیاست کلان:

- ارتقای سطح آگاهی گروه‌های اجتماعی و فرهنگی در زمینه ایران‌شناسی

روش‌های اجرایی:

- شناسایی منابع و ایجاد پایگاه اطلاعاتی و امکان جریان تبادل اطلاعات مربوط به ایران‌شناسی

برنامه عمل:

- گردآوری منابع، مراجع، مدارک و ایجاد بانک‌های اطلاعاتی در زمینه ایران‌شناسی

۴-۱-۱-۱-۱ فعالیت‌های تعریف شده در برنامه ایران زمین

شناسایی و یا ایجاد بانک‌های اطلاعاتی در زمینه‌های:

- وضعیت جغرافیایی و اقلیمی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، آموزشی و پژوهشی، ادبی و

هنری و اقتصادی ایران

پیرامون این موضوع اطلاعات در دو بخش زیر گردآوری و تدوین می‌شود:

- بانک اطلاعات ملی ایران

- بانک اطلاعات استانی ایران

- شرح حال زندگی و علمی دانشمندان، علمای مذهبی، هنرمندان و حرفه‌مندان ایرانی

(فرهپختگان)

- مراکز علمی و تحقیقاتی که در زمینه ایران‌شناسی در داخل و یا خارج از کشور فعالیت دارند.

- بانک مطالعات ایران‌شناسی

- اشیاء و وسایل کشف شده تاریخی

- ابنیه تاریخی (اماکن مذهبی، شناسایی مساجد تاریخی...)

- ویژگی‌های صنایع دستی ایران

۴-۲-۲-۲ بانک اطلاعات ملی ایران

اطلاعات مربوط به وضعیت جغرافیایی و اقلیمی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی آموزشی و پژوهشی، ادبی، هنری و اقتصادی ایران در قالب بانک اطلاعات ملی ایران طراحی شده است. در ادامه شرح مختصری درباره ساختار اطلاعات این بانک ارائه می‌شود.

۴-۲-۱-۲ موضوعات اصلی و فرعی در بانک اطلاعات ملی ایران

اطلاعات در بانک اطلاعات ملی ایران در سطوح مختلف و به شرح زیر طبقه‌بندی و ارائه می‌شود. از آنجا که در این بانک آخرین سطح عرضه اطلاعات عناوین متعددی را در بر می‌گیرد، در اینجا تنها به ذکر نمونه‌هایی اکتفا شده است:

۱- جغرافیا و جمعیت

● جغرافیا

جغرافیای تاریخی ایران

موقعیت جغرافیایی

- طول و عرض جغرافیایی کشور

- مساحت کل کشور

- وضعیت ارتباط با آبهای آزاد

ویژگی‌های طبیعی

- حداقل و حداکثر ارتفاع از سطح دریا

- مساحت مراتع و بیشه‌زارهای کشور و پراکندگی جغرافیایی آن

- مساحت مناطق جنگلی کشور و پراکندگی جغرافیایی آن

- مشخصات رودخانه‌های کشور

- مساحت مناطق زلزله‌خیز و پراکندگی جغرافیایی آن

جغرافیای زیست محیطی

- وسعت فضاها و سبزی و میانگین سرانه فضای سبز شهری

- وسعت پارک‌های ملی و موقعیت آنها

- آثار طبیعی ملی

خصوصیات آب و هوایی

- حداکثر و حداقل دما در فصول سال و مناطق مربوط به آن

- حداکثر و حداقل میزان بارندگی سالیانه و مناطق مربوط به آن

● جمعیت

تاریخ جمعیتی ایران

- جمعیت کل کشور و تراکم جمعیت
- تعداد خانوارها (به تفکیک خانوار معمولی ساکن و غیر ساکن و دستجمعی) و متوسط بعد آن در کشور
- نرخ شهرنشینی
- جمعیت کوچ نشین و نرخ رشد آن

۲- سیاست

تاریخ سیاسی ایران

● حکومت

- ویژگی‌های عمده حکومت در قانون اساسی
- ساختار قوه مجریه
- ساختار قوه قضاییه

● احزاب

تاریخ تحزب در ایران

- قوانین و مقررات موجود در زمینه فعالیت احزاب

● تقسیمات کشوری

تقسیمات کشوری در طول تاریخ ایران

- سلسله مراتب مقامات محلی و اختیارات هر یک

● روابط بین‌الملل

تاریخ روابط خارجی در ایران

- سیاست‌های دولت در برقراری روابط با کشورهای دیگر
- عضویت در سازمانها، معاهدات و پیمانهای سیاسی منطقه‌ای و بین‌المللی

۳- امور اجتماعی و فرهنگی

اجتماعی

● بهداشت و درمان

تاریخ طب و شیوه‌های درمان در ایران

- امید به زندگی
- نرخ خام موالید
- نرخ خام مرگ و میر
- متوسط کودکان زیر یک سال مصون شده

بهداشت عمومی

- دسترسی به آب سالم

خدمات بهداشتی و درمانی

- تعداد مراکز درمانی (زایشگاه‌ها، آسایشگاه‌ها و...) و بیمارستان‌های موجود در کشور به تفکیک نوع مدیریت (خصوصی و دولتی)
- تعداد تخت بیمارستانی به نسبت جمعیت کشور

● بهزیستی و خدمات رفاهی

- تاریخچه و عوامل موثر بر فعالیت‌های بهزیستی و تامین اجتماعی در ایران
- اهداف و سیاست‌های بهزیستی و تامین اجتماعی پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران

- ساختار و حوزه وظایف سازمان‌های متولی بهزیستی و تامین اجتماعی
- برنامه‌های اجرایی و نتایج حاصل از آن

● مسکن

- پیدایش مسکن در استان و تحول آن در بستر زمان
- مدیریت تولید و تامین مسکن

فرهنگ

● مذهب

- تاریخچه شکل‌گیری و حضور ادیان در ایران
- علما و رهبران برجسته مذهبی
- ابنیه و اماکن مقدس مذهبی هر یک از ادیان
- مدارس و حوزه‌های تعلیم و تربیت دینی موجود در کشور

● آداب و رسوم محلی

- سوابق تاریخی آداب و رسوم ملی ایران
- اعیاد و مراسم خاص در کشور
- لباس‌ها و پوشش‌های خاص ملی در کشور
- رسوم متداول در انجام امور خانوادگی و روابط اجتماعی

● میراث فرهنگی و آثار باستانی

- تاریخ متعلق به آثار فرهنگی و میراث فرهنگی
- صنایع دستی و هنرهای تزئینی رایج در کشور
- ابنیه و اماکن تاریخی معروف

- موزه‌ها و مراکز نگهداری آثار تاریخی در کشور

● مراکز فرهنگی و پژوهشی

تاریخ مراکز فرهنگی و کتابخانه‌ها در ایران

- کتابخانه‌های ملی و عمومی موجود در کشور و تعداد ذخایر آنها
- نویسندگان و پژوهشگران حوزه تاریخی، اجتماعی و فرهنگی کشور

● چاپ و نشر و رسانه‌های گروهی

تاریخ چاپ و نشر و توسعه فعالیت رسانه‌های گروهی در ایران

- سرانه نشر کتاب، مجله و روزنامه در کشور
- روزنامه‌های موجود، زمینه‌های نوشتاری و تیراژ هریک
- تعداد گیرنده‌های رادیو و تلویزیون در کشور و نسبت آن به جمعیت کشور

● اطلاع رسانی

تاریخچه توسعه اطلاع رسانی در ایران

- سیاست‌ها و راهبردهای دولت در بخش اطلاع رسانی
- مقررات، قوانین و استانداردهای وضع شده در بخش اطلاع رسانی

۲- آموزش و پژوهش

● آموزش بزرگسالان

- نرخ باسوادی بزرگسالان (به تفکیک جنسیت و شهری و روستایی)
- تعداد کادر آموزشی دوره‌های بزرگسالان و نسبت آن به آموزش دیدگان

● آموزش عمومی

- نرخ ورود به دوره ابتدایی تحصیلی

- تعداد مدارس و دانش آموزان سه مقطع تحصیلی در پنج دوره سرشماری (به تفکیک جنس)
- تعداد مراکز و محصلان پیش دانشگاهی (به تفکیک جنس)
- تعداد معلمان و نسبت آن به جمعیت افراد واجب التعلیم در کشور

● آموزش عالی

- دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در کشور و مشخصات آنها
- تعداد دانشجویان پذیرفته شده و فارغ‌التحصیلان در مراکز علمی به تفکیک جنس و تقسیمات رشته‌ای
- تعداد استادان و مربیان مراکز آموزش عالی و نسبت آن به جمعیت دانشجویان
- سهم اعتبارات مربوط به آموزش عالی از اعتبارات سالانه کشور

● پژوهش و فناوری

- تاریخ علم و فناوری در ایران
- مراکز علمی و پژوهشی موجود در کشور و مشخصات آنها
- فعالیت‌ها و تحقیقات مهم انجام یافته در مراکز علمی و پژوهشی کشور (به تفکیک پژوهش‌های بنیادی، کاربردی، توسعه)
- روسای مراکز علمی و تحقیقاتی کشور و سابقه علمی و پژوهشی آنها

۵- ادبیات

● زبان و خط

- ریشه تاریخی زبان و الفبای نوشتاری قوم ایرانی و شاخه‌های آن
- زبان رسمی ایران و قلمرو جغرافیایی آن

- گویشها و زبان‌های رایج در کشور و پراکندگی جغرافیایی آن

● ادبیات فارسی

تاریخ ادبیات و تحولات مهم ادبی در ایران

- سبک‌های متداول ادبی و قلمرو جغرافیایی آن

- مشاهیر ادبی در هر سبک

۶- هنر

● هنرهای ترسیمی

تاریخ تحول هنرهای ترسیمی در ایران

- نقاشان و خطاطان بزرگ و آثار مشهور آنها

- تعداد گالری‌ها و مراکز ارائه آثار هنر ترسیمی در کشور و موقعیت آنها

● هنرهای تجسمی

تاریخ تحول هنرهای تجسمی و کاربرد آنها در ایران

- سبک‌های متداول و هنرمندان و اساتید برجسته در هر زمینه

- مراکز مهم اطلاع رسانی در زمینه هنرهای تجسمی در ایران

● معماری و شهرسازی

تاریخ تحول معماری و شهرسازی در ایران

- معماری ایران و سبک‌های آن

- معماران و اساتید برجسته در معماری ایران

● هنرهای نمایشی

تاریخچه نمایش و ظهور سینما در ایران

- نمایش‌های سنتی رایج در ایران

- تعداد سینماها و سالن‌های تاتر و تعداد صندلی‌های سالن نمایش به نسبت جمعیت

● موسیقی

تاریخ تحول موسیقی و آواز در ایران

- سبک‌های موسیقی متداول در ایران و هنرمندان برجسته در هر زمینه

- آلات موسیقی اصیل و خاص ایران

۷- اقتصاد

بخش عمومی

● سرزمین و آب و هوا

- طول خطوط مرزی ایران

- مشخصات عمومی استان‌ها براساس تقسیمات کشوری

- ایستگاه‌های سینوپتیک مراکز استان‌ها و اطلاعات جوی آنها

- حجم تخمینی جریان سطحی حوزه‌های آبریز اصلی

● محیط زیست

- مساحت پارک‌های جنگلی طبیعی، فضاهاى سبز و ذخیره‌گاه‌های جنگلی

- مقدار و مساحت انواع منابع طبیعی و آثار طبیعی تحت پوشش سازمان حفاظت محیط

زیست

بخش واقعی اقتصاد

● حسابهای ملی

- درآمد و تولید ناخالص ملی برحسب بخش‌های اقتصادی (به قیمت‌های ثابت و جاری)
- مصارف تولید ناخالص ملی (به قیمت‌های ثابت و جاری)
- موجودی سرمایه

● کشاورزی، دامپروری و پرورش طیور، جنگل و شیلات زراعت

- بهره‌برداری‌های با زمین آبی و دیم برحسب استان
- سطح زیرکشت محصولات سالانه و دائمی برحسب استان
- سطح زیرکشت و میزان تولید محصولات عمده زراعی
- توزیع انواع کود

باغداری

- مساحت بهره‌برداری‌های با زمین برحسب استان
- سطح زیرکشت و میزان تولید محصولات سالانه در سال زراعی
- متوسط هزینه تولید محصولات سالانه در یک هکتار بر حسب نوع محصول

دامپروری و پرورش طیور

- تعداد دام برحسب استان
- تعداد و ظرفیت گاو‌داری‌های صنعتی فعال برحسب نوع فعالیت
- میزان تولید برخی از فرآورده‌های دامی
- مقدار و ارزش انواع تولیدات موسسات پرورش دهنده مرغ مادر
- فعالیت‌های زنبورداری و تولید عسل

جنگل

- مساحت جنگل‌ها و مراتع (برحسب استان)
- میزان تولید فرآورده‌های چوبی

- فعالیت‌های انجام شده در زمینه تثبیت شن‌های روان و بیابان زدایی
- فعالیت‌های اجرایی برنامه آبخیزداری

شیلات

- مقدار صید و تولید آبزیان بر حسب نوع
- میزان تولید انواع گونه‌های بچه ماهیان
- تعداد شناورهای صیادی کشور بر حسب نوع شناور

● صنعت و معدن

صنعت

- میزان سرمایه گذاری بر اساس جوازهای تاسیس واحدهای جدید صنعتی و توسعه واحدهای موجود (بر حسب صنایع)
- ارزش افزوده فعالیت صنعتی کارگاه‌های صنعتی بر حسب طبقات کارکن، نوع فعالیت و استان
- مقدار تولید کالاهای منتخب صنعتی
- صنایع دستی
- اعتبارات عمرانی دولت در بخش‌های صنعت

معدن

- معادن در حال بهره‌برداری کشور بر حسب فعالیت و استان
- ارزش تولیدات مواد معدنی معادن در حال بهره‌برداری بر حسب فعالیت
- اطلاعات معادن شن و ماسه در حال بهره‌برداری بر حسب استان
- اعتبارات عمرانی دولت در بخش معدن

● ساختمان و مسکن

- پروانه‌های ساختمانی صادر شده در مناطق شهری برای احداث بنا بر حسب (مساحت

- زمین و زیربنا، نوع بهره‌برداری، نوع مصالح عمده، تعداد طبقات، بخش متقاضی)
- فعالیت‌های ساختمانی تمام شده بخش خصوصی برحسب نوع فعالیت ساختمانی و نوع کاربرد
- اعتبارات عمرانی دولت در فصول ساختمانی، مسکن و عمران شهرها
- شاخص کرایه مسکن اجاری در مناطق شهری ایران (برحسب استان)

● انرژی

نفت

- تولیدات نفت خام ایران و جهان
- توزیع جغرافیایی صادرات خام ایران
- تولید انواع فرآورده‌های نفتی پالایشگاه‌ها
- ذخایر ثابت شده نفت ایران و جهان

گاز

- تولید گاز طبیعی
- مصرف گاز
- انواع انشعاب گاز موجود برحسب استان
- ذخایر ثابت شده گاز ایران و جهان

برق

- تولید برق
- مصرف برق
- ظرفیت نامی و تولید مولدهای نصب شده
- طول انواع خطوط انتقال نیروی برق
- سرمایه‌گذاری ثابت دولت از محل اعتبارات عمرانی در بخشهای نفت، گاز و برق

آب

- منابع آب‌های زیرزمینی و مقدار تخلیه سالانه آنها برحسب حوزه‌های آبریز اصلی
- بیلان آب سدهای مخزنی بزرگ
- طول شبکه جمع‌آوری و تعداد انشعاب آب و نقاط شهری توسط شرکت‌های آب و فاضلاب
- سرمایه‌گذاری ثابت دولت از محل اعتبارات عمرانی در منابع آب

● خدمات

حمل و نقل زمینی

- طول خطوط راه آهن برحسب نوع
- تعداد لوکوموتیو، مسافر و بار حمل شده بوسیله راه آهن
- طول راه‌های روستایی برحسب نوع
- تعداد و شاخص انواع وسایل نقلیه موتوری شماره گذاری شده در کشور

حمل و نقل دریایی

- تعداد و ظرفیت کشتی‌های شرکت کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران و شرکت‌های وابسته
- وزن کالاهای تخلیه شده و بارگیری شده در بنادر بازرگانی
- بار و مسافر حمل شده توسط کشتیرانی والفجر ۸ و کشتیرانی دریای خزر

حمل و نقل هوایی

- تعداد مسافران خروجی و ورودی فرودگاه‌ها برحسب پروازهای داخلی و بین‌المللی
- مسافران حمل شده توسط شرکت هواپیمایی داخلی برحسب فرودگاه
- اعتبارات عمرانی دولت در فصل راه و ترابری جهت برنامه‌های احداث توسعه و بهسازی راه‌ها و...

● ارتباطات - پست

- واحدهای پستی مورد بهره‌برداری برحسب نوع واحد
- اعتبارات عمرانی دولت در برنامه‌های مربوط به پست

● ارتباطات - مخابرات

- تعداد دستگاه‌ها و فرستنده‌های رادیویی موج متوسط و کوتاه
- تعداد کانال‌های خودکار بین شهری و بین‌المللی
- اعتبارات عمرانی دولت برای برنامه‌های تلفن شهری، مخابرات راه دور و مخابرات بین‌المللی

● شاخص‌های ارتباط الکترونیکی

● انبارداری

- مشخصات سالن‌های سردخانه‌ای دایر کشور
- تعداد و ظرفیت سیلوهای دایر و نوع انبار ذخیره گندم کشور

● بازرگانی داخلی

- تعداد کارگاه‌های عمده فروشی، خرده فروشی و تعمیر وسایل نقلیه و کالاهای شخصی و... برحسب مناطق شهری و روستایی استان، فعالیت و طبقات کارکن
- مشخصات عمومی شرکت‌های تعاونی تامین نیاز تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان برحسب استان
- مشخصات عمومی انواع اتحادیه‌های تعاونی

● روند قیمت‌ها

- متوسط سالانه گروه‌های شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق

- متوسط سالانه گروه‌های شاخص بهای تولید کننده
- متوسط سالانه شاخص ضمنی قیمت تولید ناخالص داخلی
- نرخ تورم

بخشهای مالی

● بودجه و برنامه‌های دولت

- تصویر کلی درآمدها و هزینه‌های دولت
- اعتبارات عمرانی برحسب امور و فصول بودجه
- پرداخت یارانه‌ها

● بازار سرمایه

- معاملات سهام در بورس اوراق بهادار
- شاخص قیمت سهام برحسب صنایع
- شرکت‌های سرمایه‌گذاری و موسسات مالی

● بخش پولی و بانکی

- وضعیت دارایی‌ها و بدهی‌های بانک مرکز جمهوری اسلامی ایران
- وضعیت دارایی‌ها و بدهی‌های بانک‌های تجاری و صنعتی
- تسهیلات بخش غیردولتی
- قیمت طلا و مسکوک طلا

بخش خارجی اقتصاد

- تراز پرداختهای کشور
- ارزش و ترکیب صادرات گمرک براساس نوع مصرف

- توزیع صادرات و واردات گمرکی برحسب کشورهای مختلف
- سرمایه گذاری خارجی
- نرخ ارز
- اعتبارات عمرانی دولت در فصل بازرگانی

بخش امور اجتماعی

● جمعیت

- جمعیت و متوسط رشد سالانه
- جمعیت برحسب جنس، دین، استان و تابعیت

● آموزش

- جمعیت و تعداد باسوادان برحسب گروه‌های سنی و جنسی در نقاط شهری و روستایی
- دانش‌آموزان و امکانات آموزشی کلیه دوره‌های تحصیلی تحت پوشش وزارت آموزش و پرورش
- تعداد و انواع مراکز عالی و دانشجویان آنها
- نسبت جمعیت تحت تعلیم به لازم‌التعلیم و نسبت باسوادی

● بهداشت و درمان

- مرکز بهداشتی و درمانی برحسب وضعیت جغرافیایی، حقوقی و اداری
- کارکنان شاغل، پزشکان و پیراپزشکان در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی برحسب گروه شغلی، رشته و نوع تخصص
- مرگ و میر در شهرهای انتخابی برحسب طبقه‌بندی‌های بین‌المللی بیماری‌ها

● فرهنگ، ورزش و اوقات فراغت

- تعداد کتابخانه‌های وابسته به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
- تعداد عناوین و تیراژ کتاب‌ها و جزوه‌های منتشر شده
- اطلاعاتی در مورد برنامه‌های رادیویی و شبکه‌های سیما

● بهزیستی و تامین اجتماعی

- تعداد واحدهای ارائه دهنده انواع خدمات بهزیستی
- کارگاه‌های تحت پوشش سازمان تامین اجتماعی برحسب نوع بیمه
- ترکیب بیمه شدگان سازمان تامین اجتماعی برحسب نوع بیمه

● جهانگردی

- خارجیان وارد شده به کشور برحسب جهانگردی و غیرجهانگردی
- جهانگردان خارجی وارد شده به کشور بر حسب منطقه و مرزهای ورودی

● امور قضایی

- مراجع قضایی جمهوری اسلامی ایران (برحسب نوع دادگاه عمومی، مدنی، کیفری و...)
- پرونده‌های تشکیل شده در زمینه‌های مختلف در حوزه استحفاظی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران

● بودجه خانوار

- متوسط هزینه‌های خالص و ناخالص سالیانه یک خانوار به تفکیک گروه‌های اصلی هزینه در مناطق شهری
- متوسط درآمد ناخالص سالیانه یک خانوار به تفکیک گروه‌های اصلی درآمد
- متوسط هزینه‌های خالص و ناخالص و غیر خوراکی یک خانوار روستایی برحسب اقلام عمده و در هر دهک هزینه

● نیروی انسانی

- جمعیت ده ساله و بیشتر برحسب جنس، گروه‌های سنی و وضع فعالیت در نقاط شهری و روستایی
- کارمندان دولت در وزارتخانه‌ها و موسسات غیر مشمول استخدام کشوری (برحسب جنس، وضعیت استخدامی، مدرک تحصیلی، استان محل خدمت)
- جمعیت بیکار (جویای کار) برحسب جنس و سطح سواد در نقاط شهری و روستایی

۴-۳ بانک اطلاعات استان‌های ایران

۴-۳-۱ موضوعات اصلی، فرعی و برخی از شاخه‌ها در بانک اطلاعات استان‌های ایران

موضوعات اصلی و فرعی بانک اطلاعات استان همانند بانک اطلاعات ملی ایران است با این تفاوت که در شاخه‌ها بر ویژگی‌های منطقه تاکید شده است. در ذیل به صورت مختصر سطوح و طبقه‌بندی اطلاعات در این بانک را مشاهده می‌نمایید.

۱- جغرافیا و جمعیت

جغرافیا

جغرافیای تاریخی استان

● موقعیت جغرافیایی

- مساحت کل استان و مرکز آن
- نقشه جغرافیایی استان

● ویژگی های طبیعی

- حداقل و حداکثر ارتفاع استان از سطح دریا
- خصوصیات زمین شناختی و خاک شناختی

ناهمواری ها

- مساحت مناطق کوهستانی و پراکندگی جغرافیایی آن در استان
- مساحت دشت ها و پراکندگی جغرافیایی آن در استان
- مساحت مناطق کویری و موقعیت آن در استان
- نقشه ناهمواری های استان

آب ها

- رودخانه های استان و مشخصات آنها
- آب های معدنی، ویژگی ها و موقعیت آنها در استان
- نقشه آب های استان

پوشش گیاهی

- مساحت مناطق جنگلی، نوع پوشش و پراکندگی جغرافیایی آن در استان
- گل ها، گیاهان دارویی و گیاهان خودرو و مناطق رویش آنها در استان
- نقشه پوشش گیاهی استان

زندگی جانوری

- انواع حشرات و مناطق حیات آنها در استان
- انواع دام و مرکز پرورش آنها
- نقشه پوشش جانوری استان

حوادث طبیعی منطقه

- مساحت مناطق زلزله خیز و پراکندگی جغرافیایی آن در سطح استان
- نقشه گسل ها و مسیل سیلاب ها در استان

● جغرافیایی زیست محیطی

- وسعت و موقعیت مناطق حفاظت شده در استان
- نقشه جغرافیایی زیست محیطی استان

● خصوصیات آب و هوایی

- متوسط دما و رطوبت نسبی در فصول سال در استان
- حداکثر و حداقل میزان بارندگی و موقعیت مناطق مربوط به آنها در استان
- نقشه ویژگی‌های آب و هوایی استان

● جمعیت

تاریخ جمعیتی استان

- جمعیت کل و تراکم جمعیت در استان
- نرخ شهرنشینی در استان
- نقشه جمعیتی استان

۲- سیاست

تاریخچه سیاسی استان

● ویژگی‌های عمومی

- اختیارات حکومتی و اداری استان‌ها در قانون اساسی
- نظام اجرایی
- ارتباط با مراجع قانونگذاری
- تقسیمات واحدهای قضایی در استان
- تقسیمات منطقه‌ای و اداری استان

● روابط بین الملل

- روابط فرهنگی و سیاسی استان با کشورهای همجوار

۳- امور اجتماعی

اجتماعی

● بهداشت و درمان

تاریخ طب و شیوه‌های درمانی در استان

امید به زندگی

- نرخ خام موالید استان

- متوسط کودکان زیر یکسال مصون شده در استان

بهداشت عمومی

- دسترسی به آب سالم در استان

خدمات بهداشتی و درمانی

- تعداد مرکز درمانی و بیمارستان‌ها در استان به تفکیک نوع مدیریت (خصوصی و دولتی)

● بهزیستی و خدمات رفاهی

تاریخچه و عوامل موثر بر فعالیت‌های بهزیستی و تامین اجتماعی در منطقه

- ساختار و حوزه وظایف سازمان‌های متولی در استان

● مسکن

پیدایش مسکن در منطقه و تحول آن در بستر زمان

- مدیریت تولید و تامین مسکن در استان

- تحول در معماری مسکن منطقه و علل آن

فرهنگ

● فعالیت‌های مذهبی

- آداب و سنن مذهبی متأثر از رسوم منطقه
- ابنیه و اماکن مقدس مذهبی در استان

● آداب و رسوم محلی

- سوابق تاریخی آداب و رسوم منطقه
- تعصبات و باورهای قومی منطقه
- ضرب المثل‌ها و حکایت‌های عامیانه

● میراث فرهنگی و آثار باستانی

- تاریخ متعلق به آثار و میراث فرهنگی استان
- صنایع دستی و هنرهای تزیینی رایج در استان
- موزه‌ها و مراکز نگهداری آثار تاریخی در استان

● مراکز فرهنگی و پژوهشی

- تاریخ مراکز فرهنگی و کتابخانه‌های استان
- نویسندگان و پژوهشگران حوزه تاریخی، اجتماعی و فرهنگی استان

● چاپ و نشر و رسانه‌های گروهی

- تاریخ فعالیت رسانه‌های گروهی در استان
- روزنامه‌ها و نشریات محلی، زمینه‌های نوشتاری و تیراژ هر یک در استان

۴- آموزش و پژوهش

فعالیت‌های آموزشی

● آموزش بزرگسالان

- نرخ باسوادی بزرگسالان در سطح استان

● آموزش عمومی

پیشینه مراکز آموزشی و سواد آموزی و شیوه‌های آموزش در استان

- تعداد مدارس و دانش‌آموزان سه دوره تحصیلی (ابتدایی، راهنمایی و متوسطه) در پنج

دوره سرشماری در استان

- سهم هزینه‌های مربوط به آموزش عمومی از اعتبارات استانی

● آموزش عالی

- دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در استان و مشخصات آنها

- تعداد استادان و مربیان مراکز آموزش عالی استان و نسبت آن به جمعیت دانشجویان

● پژوهش و فناوری

- مراکز علمی و پژوهشی موجود در استان و مشخصات آنها

- فعالیت‌ها و تحقیقات مهم انجام یافته در مراکز علمی و پژوهشی استان

۵- ادبیات

● زبان و خط

- زبان‌ها و گویش‌های رایج در استان و پراکندگی جغرافیایی آن

● ادبیات فارسی

- شاعران، نویسندگان معاصر، سبک نوشتاری و آثار برجسته آنها در استان

● ۶- هنر

● هنرهای ترسیمی

- نقاشان بزرگ در منطقه و آثار مشهور نقاشی آنان

- مراکز اطلاع رسانی در زمینه هنرهای ترسیمی سنتی و مدرن استان

● هنرهای تجسمی

- استادان و صاحبان حرفه مشهور در زمینه هنرهای تجسمی و آثار برجسته آنها

● معماری و شهرسازی

- سبک‌های معماری متداول و محلی و هنرمندان و استادان برجسته در سطح استان

- بافت شهری در شهرهای مختلف استان و تصاویر مربوط به آن

● هنرهای نمایشی

- نمایش‌های سنتی و مذهبی محلی رایج در سطح استان

- تعداد سینماها و تعداد صندلی‌های سالن نمایش به نسبت جمعیت استان

● موسیقی

- ویژگی‌های موسیقی محلی و سبک‌های متداول در سطح استان

- ترانه‌ها و سرودهای محلی در سطح استان

فصل ۷ از این مجموعه مانند بانک اطلاعات ملی ایران به اطلاعات اقتصادی اختصاص دارد که برای جلوگیری از اطاله مطلب از ذکر آن خودداری شده است.

۴-۴ بانک اطلاعات فرهیختگان

یکی دیگر از فعالیت‌های تدوین شده در برنامه ایران زمین «بانک اطلاعات فرهیختگان» می‌باشد که در آن اطلاعاتی درخصوص شرح حال و آثار و تالیفات دانشمندان، علمای مذهبی، هنرمندان و حرفه‌مندان ایرانی گردآوری و تنظیم می‌شود.

۴-۴-۱ موضوعات اصلی و فرعی در بانک اطلاعات فرهیختگان

۱- شرح حال و مشخصات عمومی

- مشخصات شناسنامه‌ای و شجره‌نامه‌ای

- ولادت و دوران کودکی

- دوران تحصیل و حرفه‌آموزی

- دوران میانسالی و پایان عمر

۲- استادان و مربیان

- استادان و مربیان دوران کودکی

- استادان و مربیان دوران نوجوانی

۳- فعالیت‌های آموزشی، خلق آثار و یا تالیفات

- فعالیت‌های آموزشی

- خلق آثار

- تالیفات

۴- شاگردان

۵- آرا و عقاید

- آرا و گرایش‌های خاص علمی، هنری، ادبی و حرفه‌ای فرد

- هم مسلکان فرد در آرا و عقاید

- اندیشه‌هایی که فرد با آنها مخالفت ورزیده است

۶- عرضه آثار، نشانها و جوایز اهدا شده

- مراکز و انجمن‌ها و یا موسساتی که تاکنون آثاری به آنها اهدا شده است

- افرادی که آثار منحصر به فردی به آنها اهدا شده است

- جوایز و یا نشان‌های اهدا شده به فرد

- مسافرت‌های انجام شده برای عرضه آثار

- مراکز و یا موسساتی که فرد از بانیان آن بشمار می‌رود

۴-۵ بانک اطلاعات مراکز و موسسات فعال در زمینه ایران شناسی

اطلاعات مربوط به مراکز و موسسات آموزشی، پژوهشی و فرهنگی که در زمینه ایران شناسی فعالیت‌های را دنبال می‌کنند، در دو بانک اطلاعات زیر گردآوری و تنظیم می‌شود:

۱- بانک اطلاعات مراکز و موسسات فعال در داخل کشور

۲- بانک اطلاعات مراکز و موسسات فعال در خارج از کشور

۴-۵-۱ موضوعات اصلی و فرعی در بانک اطلاعات مراکز و موسسات فعال در زمینه ایران شناسی

موضوعات اصلی و برخی از موضوعات فرعی در این به قرار زیر است:

- ۱- سطوح مختلف آموزش زبان فارسی (در خارج از کشور) و نظام آموزشی آن
- ۲- ایران شناسی در مراکز آموزش عالی نظام و برنامه آموزشی آنها
- تاریخچه تاسیس
- نظام اداری و سلسله مراتب علمی

- ۳- موسسات و مراکز تحقیقاتی و پژوهشی که در زمینه ایران شناسی فعالیت دارند
- تاریخچه تاسیس
- نظام اداری و سلسله مراتب علمی

۴- آثار علمی و تحقیقاتی منتشر شده

۵- استادان و محققان و پژوهشگران همکار با موسسات ایران شناسی خارج از کشور

۴-۶ بانک مطالعات ایران شناسی**۴-۶-۱ هدف**

بنیاد ایران‌شناسی به منظور تحقق هدف ایجاد فضای مناسب برای مطالعات ایران‌شناسی به عنوان یک مرکز معتبر مطالعاتی و تحقیقاتی در زمینه ایران‌شناسی، تسهیل دسترسی محققان و علاقه‌مندان داخلی و خارجی به منابع و مدارک موجود را از اقدامات اساسی و ضروری دانسته، تا از این طریق راه تحقیق را برای پژوهشگران هموار سازد.

۴-۶-۲ قلمرو موضوعی بانک

منابع و مدارکی که مشخصات آنها در این بانک عرضه می‌گردد، مربوط به حوزه ایران‌شناسی می‌باشد و این حوزه بنابر تعریفی که در اساسنامه بنیاد ایران‌شناسی از آن ارائه شده است «کلیه مباحث مربوط به جلوه‌های گوناگون فرهنگ و تمدن ایرانی در معنای وسیع کلمه» را در برمی‌گیرد.

به این ترتیب می‌توان گفت که کلیه رشته‌های بشری به شرط آن که موضوع یا نگرش ناظر بر آنها بطور کلی و یا بخشی از آن به گونه‌ای مرتبط با ایران باشد، در چارچوب این «معنای وسیع» می‌گنجد.

بنابراین تعریف بانک مطالعات ایران‌شناسی بنیاد بر آن است تا مشخصات کلیه اطلاعات مکتوب یا مضبوط مربوط به ایران‌شناسی را در چنین گستره‌ای فراهم کند و در اختیار پژوهشگران قرار دهد.

برخی از موضوعاتی که در حوزه ایران‌شناسی می‌باشد عبارت است از:

- دین و مذهب شامل ادیان و مذاهب ایرانی پیش از اسلام و نحله‌ها و نگرش‌های اسلامی که عناصر ایرانی در آنها دخیل بوده یا درباره آنها اظهار نظر کرده‌اند.

- روان‌شناسی مشروط بر آنکه وجه ایرانی در مباحث آن دخیل بوده باشد.

- فلسفه، حکمت و کلام در حوزه تفکر ایرانی.

- علوم اجتماعی شامل جامعه‌شناسی، اقتصاد، آموزش و پرورش، مردم‌شناسی، افسانه‌ها و مثل‌ها، آداب و رسوم و فولکلور، حقوق و علوم سیاسی، شهرنشینی، مهاجرت و ... با عنایت به وجه ایرانی آنها.

- زبان‌شناسی و زبان‌های ایرانی، لهجه‌ها، گویش‌ها، واژه‌سازی و مباحث مربوط.

- علوم عملی شامل کشاورزی، طب، فنون و صنایع دستی، سنتی و بومی، تدبیر منزل، شهرسازی، محیط زیست و مانند آن

- هنرها شامل هنرهای نمایشی، تجسمی، موسیقی و کلیه هنرهای ظریف ایرانی.

- ورزش و سرگرمی شامل ورزش‌های سنتی، بازی‌های بومی و محلی و غیره.

- ادبیات شامل مباحث مربوط به شعر و نثر و نمایشنامه و نقد ادبی و سایر شکل‌های ادبی ایران.

- باستان‌شناسی و تاریخ دوره‌ها و قسمت‌های مختلف ایران و تاریخ روابط با سایر کشورها.

- جغرافیای سیاسی و انسانی و جغرافیای تاریخی متناسب با هر دوره تاریخی، نقشه‌کشی، مساحی و غیره.

- سرگذشتنامه افراد ایرانی متعلق به حوزه‌های مختلف موضوعی در طول دوره‌های تاریخی.

- مراکز، مجامع، همایش‌ها، بزرگداشت‌ها و مانند آنها در حوزه ایران‌شناسی در داخل و خارج کشور.

- جلوه‌های گوناگون فرهنگ و تمدن ایرانی اعم از آثار تاریخی، معماری، آثار موزه‌ای و مانند آنها از آغاز تا عصر حاضر.

- متون مرجع ردیف اول و دوم که کلاً یا بعضاً به حوزه‌های یاد شده مرتبط است.

در تدوین اطلاعات این بانک محدودیتی از نظر زبان منابع اعمال نشده است. مطالعات و تحقیقات ایران‌شناسی انجام شده، در هر جا و به هر زبانی که بوده، معرفی و به صورت شبکه رایانه‌ای برای بهره‌برداری محققان در داخل و خارج از کشور مهیا شده است.

۴-۶-۳ ویژگی‌های اطلاعات موجود در بانک مطالعات ایران شناسی

اطلاعات تنظیم شده در این بانک را می‌توان از سه دیدگاه مورد توجه قرار داد:

الف) زبان ورود اطلاعات: زبان بکار گرفته شده برای ارائه مشخصات هر منبع و مدرک، زبانی است که اصل منبع و یا مدرک به آن نوشته یا مضبوط شده است و شامل زبانهای فارسی، عربی، آلمانی، انگلیسی، فرانسه و... می‌باشد.

ب) نوع منابع و مدارک: اطلاعات ارائه شده در این بانک مربوط به منابع و مدارکی از قبیل کتاب، مجله، گزارش، مقاله، پایان‌نامه، نقد و نظر، نوار صوتی، نوار صوتی - تصویری، عکس، اسلاید، میکروفرم (میکروفیش و میکروفیلیم)، نسخ خطی، مرق، رقم و فرمان، مهر و طغری و موارد دیگر می‌باشد.

ج) امکان دستیابی به منابع: کلیه اطلاعات گردآوری شده شامل منابع موجود در کتابخانه‌ها، مراکز اسناد، مراکز اطلاع رسانی، پایگاه‌ها و بانک‌های اطلاعاتی، شبکه‌های داخلی و خارج از کشور و آنچه که در مرکز اطلاع رسانی بنیاد نگهداری می‌شود، می‌باشد.

در حال حاضر، موجودی این بانک نزدیک به ۱۵۰ هزار عنوان است که تا پایان سال ۱۳۷۹ به ۲۰۰ هزار عنوان بالغ خواهد شد. نوع منابع عبارتند از: کتاب فارسی، کتاب لاتین، مقاله لاتین، پایان‌نامه فارسی، پایان‌نامه لاتین، بخشی از یک کتاب، گزارش پژوهشی، سند تاریخی (شامل حکم، مصوبه، نامه، معاهده و...) آثار موزه‌ای (شامل آبگینه، سفالینه، جلد، فرش، سکه، اشیای فلزی و...) نسخ خطی، مواد دیداری - شنیداری (فیلم داستانی، فیلم مستند، فیلم سینمایی و...) تمبر و عکس (پیش بینی شده)، بازی‌های محلی و...

۴-۶-۴ چگونگی گردآوری اطلاعات

برای گردآوری مشخصات متون و منابع موجود، گروهی برای شناسایی و ضبط اطلاعات به کتابخانه‌ها و واحدهای اطلاع رسانی مختلف اعزام شدند. این گروه براساس ضوابط و الگوهای تعریف شده، اطلاعات مربوط به متون و منابع و مدارک ایران شناسی را در کاربرگ‌هایی که از پیش طراحی شده ثبت کرده و برای انجام مراحل بعد اطلاعات لازم را

مهیا نمودند.

۴-۶-۵ سازماندهی و پردازش اطلاعات

در ورود اطلاعات، با وجود متنوع بودن منابع و رعایت اصولی که برای سازماندهی اطلاعات متناسب با نوع منبع تعریف شده است، ساختار واحدی در بازبایی موضوعی اطلاعات حاکم می‌باشد. نیاز به اطلاعات تفصیلی در مورد متون و مدارک از یک سو و ضرورت بازبایی یکپارچه اطلاعات، صرف نظر از نوع منبع آن، از سوی دیگر ایجاب می‌کرد که نظام نمایه سازی کلیدواژه‌ای نیز برای کلیه مدارک و اطلاعات رعایت شود. اطلاعات ذخیره شده در این بانک از نظر محل دستیابی به آنها به سه گروه عمده تقسیم می‌شود:

الف) ناظر بر متون و منابع موجود در مرکز اطلاع رسانی بنیاد باشد.

ب) نشان دهنده موجودی سایر کتابخانه‌ها و واحدهای اطلاع رسانی داخل و خارج کشور باشد.

ج) منابع منتشر شده‌ای که وابسته به محل خاصی نیست.

در تنظیم اطلاعات گردآمده اگر منبع از نوع کتاب باشد تابع الگوی سازماندهی تعریف شده برای کتاب است. به جز کتاب سایر انواع منابع ذخیره شده حتی آنچه به صورت بخشی از کتاب آمده دارای چکیده‌های گویا است.

۴-۶-۶ نحوه ارائه خدمات

برای آن که کلیه پژوهندگان داخلی و خارجی در کاوش‌ها و تتبعات علمی مرتبط با ایران‌شناسی بتوانند از خدمات اطلاع رسانی بنیاد بهره‌مند شوند، سرعت، سهولت و دقت در ارائه خدمات اطلاعاتی پیوسته مدنظر می‌باشد، بنحوی که علاقه‌مندان ایرانی و غیرایرانی بتوانند از طریق مراجعه حضوری، یا استفاده از رایانه در محل کار یا منزل در داخل یا خارج کشور به اطلاعات مورد نظر خود دست یابند. بنابراین طراحی شبکه محلی و مخابراتی از آغاز پیش بینی گردید و سازماندهی و تهیه نرم‌افزار و سخت‌افزار با عنایت به این مهم صورت پذیرفته است. مشارکت در شبکه‌هایی چون اینترنت و شبکه جهانی وب در گسترش

اطلاعات ایران‌شناسی و بهنگام نمودن اطلاعات، در برنامه عمل بانک گنجانده شده است.

۴-۶-۷ باز یابی اطلاعات بانک

اطلاعات ذخیره شده در این بانک را می‌توان از مجراهای زیر باز یابی کرد: مولف، مترجم، مصحح، سازمان، عنوان اثر، ناشر، تاریخ نشر، موضوع، کلید واژه، یا به صورت آزاد. همچنین می‌توان دو یا چند عنصر از موارد بر شمرده را ترکیب کرد و به اطلاعات دقیق تر دست یافت. کلیدواژه‌های پیش بینی شده برای کلیه مواد و منابع، صرف نظر از نوع زبان آنها، دستیابی به انواع منابع مورد نظر در زمینه‌های مختلف را امکان پذیر ساخته است. به عبارت دیگر می‌توان به طور مثال مقاله‌ها، کتاب‌ها و یا کتاب‌های فارسی را به تنهایی باز یابی کرد، یا درباره فرش (از طریق جستجوی کلیدواژه‌ای) منابع و مدارک موجود را به زبان فارسی یا غیر فارسی و یا به صورت کتاب، مقاله یا فیلم مستند و غیره به دست آورد.

جستجوی ترکیبی سبب می‌شود که دامنه موضوع بررسی محدود شود. به طور مثال اگر کلمه «زعفران» در قسمت کلیدواژه جستجو شود آنچه مدرک درباره زعفران است خواهد آمد. اما اگر «زعفران» با کلمه «قاین» ترکیب و سپس جستجو گردد، تنها مشخصات مدارکی که به زعفران قاین پرداخته‌اند ظاهر خواهد شد.

۴-۶-۸ نمونه‌هایی از ثبت اطلاعات منابع در بانک مطالعات ایران شناسی

برای آشنایی با انواع موادی که در این بانک ذخیره شده و سازماندهی اطلاعات آنها، نمونه‌ای از هر یک در ادامه این قسمت ارائه می‌شود.

۱- کتاب

نویسنده: مددپور، محمد

عنوان کتاب: سیر تفکر معاصر

سال انتشار: ۱۳۷۲

عنوان پشت جلد به انگلیسی:

Mohammad Madadpour: Current of Contemporary Thought.

تعداد جلد: ۵ جلد

مندرجات: جلد اول: زمینه‌های تجدد و دین‌زدایی در ایران

جلد دوم: تجدد و اصلاح دین در اندیشه‌های سید جمال الدین اسد آبادی

جلد سوم: تجدد و دین‌زدایی در اندیشه‌های میرزا ملکم خان ناظم الدوله و

میرزا عبدالرحیم طالبوف

جلد چهارم: تجدد و دین‌زدایی در اندیشه‌های میرزا احمد فتحعلی آخوندزاده

جلد پنجم: تجدد و دین‌زدایی در اندیشه‌های میرزا آقاخان کرمانی

موضوعات: دنیوی‌گرایی / تجدد / روشنفکران / ایوان

رده بندی کنگره: ۹ س ۴ م ۲۷۴۸/۸

رده بندی دیویی: ۲۱۱/۶

محل نگهداری: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

۲- پایان نامه

نویسنده: انصاری، جمال
موضوع تحقیق: تاریخ هنر گچبری در دوران ساسانی
استاد راهنما: پرویز ورجاوند
مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد
مرکز آموزشی: دانشگاه تهران - دانشکده ادبیات و علوم انسانی
سال تالیف: ۱۳۵۷

موضوعات: معماری / گچبری در دوره ساسانی

روش تحقیق: پژوهش پیمایشی - کتابخانه‌ای با استفاده از ابزار مشاهده
نتیجه تحقیق: آنچه در هنر و معماری عهد ساسانی از اهمیت ویژه برخوردار بوده است هنر
گچبری و گچ‌کاری برای تزئین دیوارها است. موتیف‌های تزئینی در گچ‌بری
عهد ساسانی در نقوش هندسی، گیاهی، انسانی و حیوانی و تلفیق آنها نقوش
کتیبه‌ای طبقه‌بندی می‌شوند. بناهای دوره اسلامی ملهم منبت‌کاری و
کارهای چوبی، پارچه بافی و ابریشم بافی و فلز‌کاری دوران اولیه اسلامی
مشاهده می‌شود.

محل نگهداری: دانشکده ادبیات دانشگاه تهران

۳- مقاله

نویسنده: امام شوشتری

عنوان: پرتوی از فرهنگ ایران در روزگار ساسانی

نام و شماره نشریه: بررسی‌های تاریخی، سال دوم، شماره ۱

تاریخ انتشار: اردیبهشت ۱۳۴۶

موضوعات: تاریخ / ساسانیان / تمدن / فرهنگ / دریانوردی / اوضاع اجتماعی

چکیده مقاله: روزگار پادشاهی خاندان ساسانی دارای درخشندگی ویژه‌ای است. از دیدگاه سیاسی یگانگی و پیوستگی که اردشیر بابکان بوجود آورد، آثار زشت نامنی را از کشور زدود و مردم را از ستیزهای محلی آسوده کرد. در آن روزگار ارتباط ایران با هند فزونی یافت و نیروی دریایی شاهنشاهی ایران توانست پهنه دریای پارس را از نیروی رم و حبشه پاک کند. همچنین کتابهای بسیاری در زمینه‌های دینی، اخلاقی، فلسفه، سیاست، نجوم، پزشکی، شعر و ادب و موسیقی تدوین شد و در دست مردم قرار گرفت.

محل نگهداری: دفتر پژوهش‌های فرهنگی

۴- سمنی و بصری

اثر: زیرانداز (صنایع دستی)

محل بافت: فراهان

ابعاد: ۱/۹۰×۱/۲۵ متر

تاریخ بافت: نیمه اول قرن ۱۳ ق

نوع: قالیچه

موضوعات: استان مرکزی / اراک / صنایع دستی / قالی / قالیبافی / فرش / قالیچه / فراهان

شرح: این قالیچه از نوع گره نامتقارن (فارس بافت) است و زمینه آن شامل نقش گلدانی مرغی متمایل به طرح محراب یا سجاده‌ای، دولچک بصورت طاق‌نما، در بالا نقوش اسلیمی و گل‌های ختایی در گوشه‌های پایین مثلث‌های سه ضلعی لچک‌نما با گل و بوته‌های شاه عباسی و دو نیم درخت سرو در طرفین زمینه به چشم می‌خورد. زمینه آن به رنگ عاجی و رنگ‌های آبی، شیرازه آن گرد و نوع سربافی و ته فرش گلیم بافت است. این اثر ظاهراً سالم است.

محل نگهداری: مجموعه خصوصی - تهران

۱- طرح‌های تحقیقاتی و پروژه‌ها

موضوع تحقیق: کاوش و حفاری در محوطه باستانی آرامگاه حیقوق نبی
مجری تحقیق: سازمان میراث فرهنگی مرکز همدان
محل اجرا: همدان سال اجرا: ۱۳۶۹
منبع تامین اعتبار: سازمان میراث فرهنگی همدان

موضوعات: توسعه شهری / حیقوق نبی / آثار تاریخی / معماری / عمران شهری همدان /
تویسرکان

هدف تحقیق: حل مسائل و مشکلات طراحی و توسعه سیستم شهری و تعیین حدود و حریم
آن و ارائه طرح محوطه سازی آرامگاه حیقوق نبی و بقایای معماری باستانی
آن.

روش تحقیق: بخشهای دیگری از حصار قلعه و برجهای آن از خاک بیرون آمده است. پلان
حصار مستطیل و متمایل به ذوزنقه و سفالینه‌های بدست آمده از نوع نقشدار
تزیینی استامپی لعابدار و نقش کننده زیر لعاب است.

محل نگهداری: سازمان میراث فرهنگی استان همدان

۶- اسناد تاریخی

سند: نامه سفارت کبری در اسلامبول به وزارت امور خارجه
تاریخ سند: ۱۴ شوال ۱۳۲۶ ق

موضوعات: سفارت / وزارت امور خارجه / روسیه / انگلیس / عثمانی / تاریخ / سند تاریخی /
روابط خارجی / ترکیه / سیاست / قاجاریان / نامه

چکیده متن: امروز در جراید اینجا فصلی نوشته بودند که دولت روس به واسطه اغتشاشات شمالی ایران قوای عسکریه خود را در حدود زیاد می‌کند و منتظر است که از طرف دولت انگلیس در منطقه نفوذ خود در ایران اقدامی بشود تا اینکه او هم سوق عسکر بنماید. بر اولیای دولت علیه لازم است که یک آن، اول اقداماتی بفرمایند که جلو این انتشارات گرفته شود، بهانه به دست همسایه نیفتد.

محل نگهداری: وزارت امور خارجه

فصل پنجم

**بانک اطلاعات فرهیختگان
نمونه‌ای از شرح حال فرهیختگان**

فصل ۵

نمونه‌ای از شرح حال فرهیختگان در

«بانک اطلاعات فرهیختگان»

تشکیل بانک اطلاعات فرهیختگان ایران یکی از فعالیت‌های بنیاد ایران‌شناسی است، در این بانک اطلاعاتی سعی شده است اطلاعات مربوط به شرح حال تخصصی، مشاغل، مسوولیت‌ها، مهارت‌ها، نوآوری‌ها، تالیفات و... دانشمندان، علمای ملی و مذهبی کشور ارائه گردد. شرح حال تخصصی استاد علی‌اکبر دهخدا یک نمونه تنظیم شده اطلاعات است که براساس چارچوب و قالب بانک اطلاعات فرهیختگان تهیه شده است.

تولد و خانواده. «علی‌اکبر دهخدا» در حدود سال ۱۲۹۷ ه.ق. در تهران متولد شد. پدر دهخدا، «خان‌باباخان» از ملاکان متوسط قزوین بود که پیش از ولادت علی‌اکبر از قزوین به تهران آمد و اقامت گزید. علی‌اکبر ۱۰ ساله بود که پدرش را از دست داد و تحت سرپرستی مادر خود به تحصیل ادامه داد. [معین(۱)]

تعلیم و تربیت و تحصیل. پس از فوت پدر یکی از فضایل عصر بنام «شیخ غلامحسین بروجردی» برای تعلیم و تربیت دهخدا تعیین شد. وی حجره‌ای در مدرسه حاج شیخ هادی (در خیابان شیخ هادی) داشت؛ مردی مجرد بود و زبان عربی و علوم دینی تدریس می‌نمود. بعدها که مدرسه سیاسی در تهران افتتاح شد، دهخدا در آن مدرسه مشغول تحصیل گردید و

بعدها به تحصیل زبان فرانسه پرداخت.

هنگامی که «معاون الدوله غفاری» به عنوان سفیر ایران در بالکان منصوب شد، با وی به اروپا رفت و در مدت دو سالی که در آنجا بسر برد - که بیشتر در وین پایتخت اتریش اقامت داشت - به تکمیل زبان فرانسه و معلومات جدید پرداخت. [معین (۱)]

مشاغل و فعالیتها. مراجعت دهخدا به ایران مقارن با آغاز نهضت مشروطیت بود. در سال ۱۳۲۵ ه.ق. با دو تن دیگر روزنامه «صوراسرافیل» را منتشر کرد. وی پس از تعطیل شدن مجلس شورای ملی در دوره «محمدعلی شاه» به همراه جمعی از آزادیخواهان به اروپا تبعید شد. در شهر «ایوردن - Iverdon» سوئیس، سه شماره از روزنامه صوراسرافیل را منتشر ساخت (تاریخ انتشار شماره سوم این روزنامه، ۱۵ صفر ۱۳۲۷ ه.ق. برابر ۸ مارس ۱۹۰۹ م بود).

پس از آن به استانبول مراجعت نمود و با مساعدت جمعی از ایرانیان در ترکیه، روزنامه‌ای بنام «سروش» به زبان فارسی انتشار داد که تا ۱۵ شماره آن منتشر شد. پس از فتح تهران توسط مجاهدین و خلع محمدعلی شاه قاجار، دهخدا به عنوان نماینده شهرهای تهران و کرمان در مجلس شورای ملی انتخاب گردید و به اصرار سران مشروطیت از عثمانی به ایران بازگشت. در دوران جنگ بین المللی اول، دهخدا در یکی از روستاهای چهارمحال بختیاری انزوا اختیار کرد و پس از جنگ به تهران بازگشت اما از کارهای سیاسی کناره گرفت و به خدمات علمی و ادبی و فرهنگی پرداخت.

دهخدا مدتی نیز به ریاست دفتر وزارت معارف، ریاست تفتیش وزارت عدلیه، ریاست مدرسه علوم سیاسی و بعد از آن مدرسه عالی حقوق و علوم سیاسی تهران گمارده شد و از آن زمان تا پایان حیات بیشتر به مطالعه و تحقیق و تحریر مصنفات خویش اشتغال داشت. [معین (۱)]

دوستان و همکاران. دهخدا با «سیدحسین تقی‌زاده» در اوایل سال ۱۳۲۵ قمری آشنا شد. در آن سال «میرزا قاسم خان تبریزی» که در دستگاه دربار مظفرالدین شاه در اداره

امین حضرت بکار اشتغال داشت و به جرگه مشروطه‌طلبان پیوسته بود، در تدارک تاسیس روزنامه‌ای به سرمایه خود بود. وی برای مشورت و اظهار نظر در کار روزنامه نمونه‌ای از نوشته دهخدای جوان را به تقی زاده می‌دهد و او ضمن اعلام نظر مساعد خود، میرزا قاسم خان و «میرزا جهانگیرخان شیرازی» را به استخدام دهخدا در روزنامه تشویق می‌کند. به این ترتیب روزنامه صور اسرافیل به مدیریت و صاحب امتیازی میرزا جهانگیرخان و مدیریت مشترک میرزا قاسم خان و منشی گری علی اکبر دهخدا انتشار یافت.

در سال ۱۳۲۶ همزمان با به توپ بستن مجلس شورای ملی و برافتادن نظام مشروطه؛ عده‌ای از آزادی خواهان از جمله میرزا جهانگیرخان، دهخدا، «سیدجمال‌الدین واعظ اصفهانی»، «ملک‌المکلمین»، «میرزا داودخان علی‌آبادی» و چند تن دیگر در صحن عقب مجلس شورای ملی متحصن شدند و پس مدتی نزدیک به یک ماه جمعی از آنان از جمله دهخدا، از ایران تبعید شدند. در سوئیس (در زمان تبعید) دهخدا، روزنامه صور اسرافیل را به سرمایه «معاضد السلطنه» در شهر ایوردن، منتشر نمود. [تقی‌زاده]

دهخدا در دوران تبعید و در زمان اقامت خود در پاریس با «علامه محمد قزوینی» معاشر بود.

همایی، بهمنیار، معین و گنابادی از جمله همکاران دهخدا در بنیانگذاری لغتنامه در زمان حیاتش بودند. [معین (۱)]

پایان عمر. علامه دهخدا در ساعت هفت و چهل و پنج دقیقه بعد از ظهر روز دوشنبه، هفتم اسفند ماه ۱۳۳۴ شمسی در خانه مسکونی خویش واقع در خیابان ایرانشهر به رحمت ایزدی پیوست. جنازه وی در بامداد روز چهارشنبه به شهر ری مشایعت و در «ابن بابویه» در مقبره خانوادگی مدفون گردید. [معین (۱)]

استادان و مربیان. معلم ادبیات فارسی مدرسه سیاسی تهران «محمدحسین فروغی» موسس روزنامه «تربیت» و پدر «ذکاءالملک فروغی» بود که گاه تدریس ادبیات را به دهخدا

واگذار می‌کرد.

چون منزل دهخدا در جوار منزل «آیت‌الله حاج شیخ هادی نجم‌آبادی» بود، این موقعیت باعث شد تا از محضر وی نیز استفاده کند؛ در آن زمان دهخدا با وجود کمی سن مانند افراد سالخورده در بحث و درس نجم‌آبادی شرکت می‌جست.

اما در میان استادانی که از مجلس درس و بحث آنها استفاده نموده بود، دانش خود را مدیون تعالیم «شیخ غلامحسین بروجردی» می‌دانست. [معین (۱)]

خلق آثار و ویژگیهای آن. چرند و پرند. نام ستونی از روزنامه صوراسرافیل است که در آن دهخدا مطالب انتقادی و سیاسی را با سبک فکاهی با امضای "دخو" درج می‌نمود. [معین (۱)]

امثال و حکم. پس از مراجعت دهخدا از چهارمحل بختیاری به تهران در پایان جنگ جهانی اول (۱۲۹۷ ه.ش؛؛ ۱۳۳۷ ه.ق. ۱۹۱۸ م.) بررسی و مطالعه گسترده‌ای درباره مثل‌های مورد استفاده عوام و مردم کوی و برزن و آنچه که در گنجینه‌های شعر و نثر کهن فارسی آمده است آغاز نمود و آنها را در کنار هم نهاد و به ریشه یابی و تطورات آنها پرداخت که حاصل آن به تالیف و نشر دوره ۴ جلدی امثال و حکم منتهی شد (این دوره در سالهای ۱۳۱۱-۱۳۰۸ در تهران به چاپ رسید). [معین (۱)]

«گزیده امثال و حکم» به همراه یادداشتهایی از دهخدا درباره مقدمه کتاب در اسفندماه ۱۳۵۸ ه.ق. به کوشش «دکتر سیدمحمد دبیرسیاقی» انتشار یافت. [دبیرسیاقی]

مجموع مقالات. مقالات اجتماعی و سیاسی دهخدا بنام «چرند و پرند» و ۳۲ سرمقاله روزنامه صوراسرافیل چاپ تهران (که به قلم دهخدا بوده است) و ۳ شماره صوراسرافیل چاپ ایوردن سوئیس و ۱۴ شماره از روزنامه سروش چاپ استانبول و روزنامه ایران (به مدیریت ناصرالاسلام) چاپ تهران و آفتاب (روزنامه نیمه رسمی دوره ناصرالملک در تهران) و چند مقاله در روزنامه «شوری» چاپ تهران، بنام «مجموع مقالات» به چاپ رسیده است. [معین (۱)]

مجموع مقالاتی نیز مشتمل بر «چرند و پرند»، «مجمع الامثال دخو»، «هذیانهای من» و «یادداشتهای پراکنده» در اسفند ماه ۱۳۵۸ به کوشش دکتر سید محمد دبیرسیاقی به نام «مقالات دهخدا» به چاپ رسید. [دبیرسیاقی]

علاوه بر این «سعید نفیسی» نیز مقالات چرند و پرند را از روزنامه صوراسرافیل جمع‌آوری و در سال ۱۳۳۰ تحت عنوان «شاهکارهای نثر فارسی معاصر» در تهران به چاپ رسانید. [معین (۱)]

دیوان دهخدا. دهخدا در نظم و نثر متبحر و در دواوین شعرای قدیم متتبع بود و گاه به سرودن شعر روی می‌آورد. یکی از اشعار دهخدا قطعه‌ای است که به یادبود «میرزا جهانگیرخان شیرازی» سروده است قطعه مذکور به شرح زیر است:

ای مرغ سحر! چو این شب تار	بگذاشت ز سر سیاهکاری!
وز نطفه روحبخش اسحار	رفت از سر خفتگان خماری!
بگشود گره ز زلف زر تار	محبوبه نیلگون عماری!
یزدان بکمال شد پدیدار	و اهریمن زشتخو حصاری!

یاد آرزو ز شمع مرده یاد آرزو!

ای مونس یوسف اندر این بند!	تعبیر عیان چو شد ترا خواب!
دل پر ز شعفر، لب از شکرخند	محسود عدو، بکام اصحاب!
رفتی بر یارخویش و پیوند	آزادتر از نسیم و مهتاب!
زان کو همه شام با تو یک چند	در آرزوی وصال احباب!

اختر به سحر شمرده، یاد آرزو!

چون باغ شود دوباره خرم	ای بلبل مستمند مسکین!
وز سنبل و سوری و سپر غم	آفاق، نگارخانه چین!
گل سرخ و به رخ عرق ز شبنم	تو داده ز دست قرار و تمکین!
زان نوگل پیشرس که در غم	نا داده به نار شوق تسکین!

از سردی دی فسرده، یادار!

بگذشت چو این سنین معدود!	ای همره تیه پور عمران
بنمود چو وعد خویش مشهود!	وان شاهد نغز بزم عرفان
هر صبح شمیم عنبر و عود!	وز مذبح زر چو شد به کیوان
در حسرت روی ارض موعود!	زان کو به گناه قوم نادان

بربادیه جان سپرده، یادار!

ای کودک دوره طلایی!	چون گشت زمانه آباد
بگرفت ز سر خدا، خدایی!	وز طاعت بندگان خود شاد
گل بست زبان ژاژخایی!	نه رسم ارم، نه اسم شداد
ماخوذ بجرم حق ستایی!	زان کس که ز نوک تیغ جلاد

تسنیم وصال خورده، یادار!

«ادوار دبراون» مستشرق معروف متن قطعه فوق بانضمام متن مسمطی فکاهی را با ترجمه فصیح آن به انگلیسی در کتاب «مطبوعات و شعر ایران جدید» به چاپ رسانده است. قسمتی از اشعار دهخدا در روزنامه صوراسرافیل و مجله مهر و مجله یغما به چاپ رسید و مجموعه اشعار باهتمام دکتر محمد معین در سال ۱۳۳۴ چاپ و منتشر شد. [معین (۱)]
همچنین کتاب «مجموعه اشعار دهخدا» که شامل اشعار چاپ شده و سروده‌های چاپ نشده دهخدا می‌باشد به همت دکتر دبیر سیاقی در اسفند ماه ۱۳۵۸ منتشر شده است. [دبیر سیاقی]

لغتنامه. لغت نامه دهخدا محصول مطالعات مداوم و کوشش‌های چهل و پنج ساله دهخدا و گروهی از یاران اوست [معین (۱)]. پایه لغتنامه دهخدا در دوران جنگ جهانی اول که دهخدا در چهارمجال بختیاری متواری گشته بود، ریخته شد (۱۲۹۷ هـ.ش؛ ۱۳۳۷ هـ.ق. ۱۹۱۸ م.). وی پس از تالیف دوره امثال و حکم مطالعات خود را با تکیه بر کلماتی که از متون شعری و نثری طی سالیان دراز بیرون کشیده بود و معانی به کار رفته در آن متون، ادامه داد. وی در این مدت نزدیک به سه میلیون فیش از روی متون معتبر استادان نظم و نثر دو زبان

فارسی و عربی و لغت‌نامه‌های چاپی و خطی و کتاب‌های تاریخ، جغرافیا، علوم طب، هیات و نجوم ریاضی، حکمت، کلام و فقه و غیره فراهم آورد. این فیش‌ها اساس و پایه لغت‌نامه دهخدا را تشکیل می‌داد. متن زیر یادداشتی است که دهخدا برای مقدمه لغت‌نامه نگاشته بود:

«مرا هیچ چیز از نام و نان به تحمل این تعب طویل جز مظلومیت مشرق در مقابل ظالمین و ستمکاران مغربی و انداخت، چه برای نان همه طرق به روی من باز بود، و با ابدیت زمان نام را نیز چون جاودانی نمی‌دیدم پای بند نبودم، و می‌دیدم که مشرق باید به هر نحو شده است با اسلحه تمدن جدید مسلح گردد، نه اینکه این تمدن را خوب می‌شمردم، چه تمدنی که دنیا را هزاران سال اداره کرد مادی نبود.» [معین (۱)]

ابوریحان بیرونی. شرح حالی است از ابوریحان محمد بن احمد خوارزمی بیرونی که بجای پنج شماره مجله آموزش و پرورش در مهرماه ۱۳۲۴ توسط انتشارات اداره کل نگارش وزارت فرهنگ منتشر شد و سپس عین آن در لغت‌نامه تجدید چاپ گردید. [معین (۱)]

پندها و کلمات قصار. مجموعه‌ای از جمله‌های کوتاه و مطالبی فلسفی و اخلاقی نغز، به سبک پندهای «الاروشفوکو» نیز جمع‌آوری نمود که به چاپ نرسیده است. [معین (۱)]

بخشی از تالیفات دهخدا مربوط به تصحیح دیوان اشعار شعرا می‌باشد که برخی از آنها منتشر شده و برخی هنوز بچاپ نرسیده است از جمله: تعلیقات بر دیوان ناصر خسرو، دیوان سیدحسن غزنوی، دیوان حافظ، دیوان منوچهری، دیوان فرخی، دیوان مسعود سعد، دیوان سوزنی، تصحیح دیوان ابن‌یمین، تصحیح یوسف و زلیخا. علاوه بر این دو اثر نیز به ثبت رسیده است که دهخدا در دوران جوانی آنها را ترجمه نموده است که عبارت است از ترجمه عظمت و انحطاط رومیان و ترجمه روح القوانین منتسکیو که هر دو بچاپ نرسیده است. فرهنگ فرانسه به فارسی، تصحیح لغت فرس اسدی، تصحیح صحاح الفرس (دومین کتاب لغت فارسی)، از دیگر آثار دهخدا می‌باشد که منتشر نشده‌اند. [معین (۱)]

خاطراتی از دهخدا و از زبان دهخدا کتابی است که به کوشش دکتر دبیرسیاقی در سال

۱۳۵۸ باگردآوری آثاری از دهخدا تنظیم و بچاپ رسیده است؛ کتاب نامه‌های سیاسی دهخدا نیز در آذرماه ۱۳۵۸، توسط «ایرج افشار» و مقالات سیاسی توسط جمعی از همکاران و دوستان دهخدا جمع‌آوری و منتشر شده است. [دبیرسیاقی]

اظهارنظرهای دیگران در مورد آثار. انتشار امثال و حکم دهخدا در سال ۱۳۱۱ در مجامع ادبی تهران به منزله حادثه‌ای ادبی تلقی شد و در انجمن ادبی ایران که در منزل «افسر» بر پا می‌گشت، مجلسی به افتخار دهخدا تشکیل گردید و در آنجا «استاد فروزانفر» شرحی درباره شخصیت دهخدا و مزایای دوره امثال و حکم او بیان و از وی تجلیل نمود. گروهی نیز خرده گرفتند که عنوان کتاب «امثال و حکم» است ولی در آن اصطلاحات و کنایات و اخبار و احادیثی که مثل نیست فراوان آمده است. دهخدا علت انتخاب این نام را خودداری از انتخاب نام مطولی نظیر «امثال و حکم» و مصطلحات و کنایات و اخبار و احادیث... بیان نموده است.

شایان ذکر است، یاداشتهایی که درباره مقدمه امثال و حکم بطور پراکنده از مرحوم دهخدا باقی مانده توسط موسسه دهخدا، پس از تنظیم در آغاز کتاب «گزیده امثال و حکم دهخدا» به چاپ رسیده است.

دیوان دهخدا. «دکتر محمد معین» اشعار دهخدا را به سه دسته تقسیم می‌کند که عبارت است از: نخست اشعاری که به سبک متقدمان سروده است و بعضی از این نوع دارای جزالت و استحکامی است که تشخیص آنها از گفته‌های شعرای قدیم دشوار می‌نماید. دوم: اشعاری است که در آنها تجدد ادبی بکار رفته است. بسیاری از ادیبان معاصر مسمط «یادآرز شمع مرده یاد آر» دهخدا را نخستین نمونه شعر نو بشمار می‌آورند. دکتر معین سومین دسته از اشعار دهخدا را اشعار فکاهی که عمدتاً به زبان عامیانه پرداخته است می‌داند. از نظر معین، دهخدا در استعمال لغات و اصطلاحات و ترکیبات عامیانه و متداول در جنب لغات فصیح و اصیل چنان مهارتی نشان می‌دهد که تشخیص آنها از یکدیگر جز برای راسخان ادب میسر نمی‌شود. [معین (۱)]

لغتنامه دهخدا. «پرفسور لویی ماسینیون» استاد کلژ دفرانس و مدرسه علوم کاربردی پاریس، لغت نامه دهخدا را اثری Herculeux (هرکول آسا) نامیده است. همچنین «پرفسور هانری ماسه» استاد دانشگاه پاریس و رییس سابق مدرسه زبانهای شرقی و مستشرق معروف فرانسه، لغتنامه را اثری فنا ناپذیر دانسته است. «علامه محمد قزوینی» درباره لغت نامه نوشته‌اند:

«نخست چیزی که قبل از همه جلب نظر خواننده را می‌نماید کثرت خواهد فزون از حد شمار این فرهنگ است... این فرهنگ عظیم الحجم جلیل‌الشان علاوه بر جنبه فرهنگی و لغوی خود مجموعه بسیار گرانمایی خواهد بود از قریب دویست هزار (الی دویست و پنجاه هزار) بیت شعر از بهترین شعرای زبان فارسی از اقدم ازمنه بعد از اسلام تاکنون که اغلب آنها از نسخ خطی دواوین و منظومه‌ها که دسترسی به آنها برای همه کس آسان نیست و در عرض این مدت ایشان متدرجاً جمع کرده‌اند، استخراج شده است. پس چنانکه ملاحظه می‌شود این فرهنگ قطع نظر از این که تاکنون هیچ فرهنگی شبیه آن در بسط و وسعت لغات و هیچ سفینه و مجموعه‌ای از اشعار نیز بدان وسعت و کثرت عده اشعار کسی جمع نکرده است... پس اگر کسی بیتی یا مصرعی یا فقط چند کلمه از بیتی از هر یک از عده لایتنهای شعرا که اشعارشان در این فرهنگ مندرج است در حفظ داشته باشد و مابقی را فراموش کرده و می‌خواسته آن را بدست آورده مجرد رجوع به عنوان یکی از کلمات برجسته آن بیت در این فرهنگ در نهایت سهولت آن بیت را و نام قائل آن را به فوریت خواهد یافت و به این طریق این فرهنگ علاوه بر جنبه لغوی و فرهنگی یک کشف الایات بسیار سودمند و سهل‌التوالی خواهد بود برای ۲۰۰۰۰۰ الی ۲۵۰۰۰۰ شهر فارسی از جمیع یا جز اعظم شعرای فارسی از قدیمترین ازمنه الی ایامناهد». [معین(۲)]

● منابع و مأخذ:

- [معین (۱)]: دکتر معین، محمد. مقاله «ترجمه احوال». مقدمه لغت نامه دهخدا، بقلم گروهی از نویسندگان، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران - زمستان ۱۳۷۳.
- [معین (۲)]: دکتر معین، محمد. مقاله «لغتنامه». مقدمه لغت نامه دهخدا، بقلم گروهی از نویسندگان، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران - زمستان ۱۳۷۳.
- [تقی زاده]: تقی زاده، سیدحسن. مقاله «دهخدا». مقدمه لغت نامه دهخدا، بقلم گروهی از نویسندگان، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران - زمستان ۱۳۷۳.
- [دبیرسیاقی]: دکتر دبیرسیاقی، سیدمحمد. مقاله «سرگذشت لغتنامه دهخدا». مقدمه لغت نامه دهخدا، بقلم گروهی از نویسندگان، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران - زمستان ۱۳۷۳.

...As you can see, regardless of its colossal size which is incomparable to any other, and its gigantic number of collected verses which is unique and no one has ever collected so many poems in one place before, it has many other extremely valuable characteristics...So if someone simply remembers a single verse or a hemistich or just a few words of a verse written by any of the numerous poets mentioned in this great lexicon, and wishes to remember the remainder of the verse or the poem, whichever it may be the case, he can simply use one of the prominent words of the verse and very easily find the rest in Dehkhoda's great lexicon. Thus, in addition to being culturally and lexically very valuable, this lexicon may be a very useful source as a poetical index for 200000 to 250000 Persian verses written by a large number of Persian poets from the oldest times until now." [Moeen (2)].

References:

[Moeen (1)]:

Dr. Moeen, Mohammad. "The Biography, Preface to Dehkhoda Lexicon", written by a group of authors, Tehran University Press, Winter 1994).

[Moeen (2)]:

Dr. Moeen Mohammad. "The Lexicon, preface to Dehkhoda" written by a group of authors, Tehran University Press, winter of 1994).

[Taghizadeh]:

Taghizadeh, Seyed Hassan. "Dehkhoda, Preface to Dehkhoda Lexicon", written by a group of authors, Tehran University Press, Winter 1994.)

[Dabirsiaghi]:

Dabirsiaghi, Mohammad. "The Story of Dehkhoda's Great Lexicon in the Preface of Dehkhoda Lexicon", written by a number of authors, Tehran University Press, Winter of 1994).

It is worth noting that the Dehkhoda Institute has gathered all the notes found here and there which were written by Mr. Dehkhoda on the introduction to 'Amass va Hekam' and, after arranging them properly, has published them at the beginning of the book entitled "Excerpts from Proverbs and Wise Sayings" (Bargozideh Amsal va Hekam).

Dehkhoda's Collection of Poetry. Dr. Mohammad Moeen has divided Dehkhoda's poems into three groups as follows: First, those poems written in the old tradition of the earlier Iranian poets. Some of these poems enjoy such strength that they are hardly to distinguish from the poetry of the early Iranian poets. Second, are those poems in which some degree of modern literary style has been observed? Many of the contemporary literary writers consider the repetition of the hemstitch,

"Remember the snuffed out candle, remember!" as the first sample of the modern Farsi blank verse. Dr. Moeen considers the third group of Dehkhoda's poems to be the ones, which are humorous Dehkhoda purposely, used slang in writing these poems. According to Dr. Moeen, Dehkhoda has displayed such a great talent in using slang terms right along eloquent literary words that distinguishing them from each other is only possible for those greatly skilled in literary analysis. [Moeen (1)].

Dehkhoda's great Lexicon. Professor Lewis Macinion, a professor at The University of France (*collage de France*) and The School of Higher Scientific Learning of Paris, has called Dehkhoda's great lexicon a 'Herculeux' work (a gigantic work). Professor Henry Masse, a professor at Paris University, and the former dean of El Saneh Sharghie School (مدرسه السنه شرقيه)

And a celebrated French orientalist has called Dehkhoda's lexicon an immortal work. And finally, Allameh Mohammad Ghazvini, has offered the following comment on Dehkhoda's lexicon:

"The first thing that comes to the reader's mind is the expansive number of the items included in this great dictionary... This colossal and magnificent dictionary, in addition to its very high cultural and lexical value, is a precious collection of some two hundred (to two hundred and fifty) thousand verses of poetry written by some of the best poets writing in the Farsi language from the advent of Islam up to the present time. Most of these poems have been taken from manuscripts of poetry collections and composition of verses which are not accessible to many people and he has gathered them gradually

remarks, written in the Larosh foco style, which have not as yet been published. [Moeen (1)]

Another part of Dehkhoda's works is related to the corrections he made on the collections of poetry written by celebrated Iranian poets. Some of these have been published, but some have not, as yet. **Marginal notes to the Collection of Poetry of: Nasser Khosro, Seyed Hassan Ghazvini, Hafiz, Manoochehri Farrokhi, Masood Saad, Soozani; Corrections made to the Collection of Poetry of Ibn Yamin, and the corrections of Yousef and Zoleikha.** In addition to these, he translated two books in his youth, neither of which was ever published. These are: **The Rise and Fall of the Roman Empire**, and Montesquieu's **The Spirit of Laws**. Among other works by Dehkhoda, one may mention **French-Farsi Dictionary, Corrections made to Asadi's Farsi Lexicon, Corrections Made to 'Sahah al Fors (The second Farsi Lexicon)**. None of these have been published either.

[Moeen 1)]

Some other of his works are :**Some Memories of Dehkhoda in His Own Words**. This was a work which was published in 1979 with Dr. Dabirsiaghi as its

Editor '**Dehkhoda's Political Letters** which was published by Mr. Iraj Afshar in December 1979, and **Political Articles** which was compiled and published by Dehkhoda's colleagues and friends. [Dabirsiaghi]

The Critic's Views on Dehkhoda's Works:

The publication of **Amsal va Hekam** was considered as a literary event in the literary circles of Tehran in 1932. In the Literary Association of Iran whose meetings were held in Afsar's house, a special session was held in Dehkhoda's honor in which Professor Froozanfar gave a short talk on the personality of Dehkhoda and the qualities of Amsal va Hekam, and greatly admired Dehkhoda.

Some people, however, made much of the fact that the title of the book was "Amsal va Hekam" (proverbs and wise sayings) whereas it was repleted with all kinds of idiomatic expressions, technical terms, metaphorical remarks, and traditions and religious narratives, which had nothing to do with proverbs and wise sayings. Dehkhoda responded by saying that the reason for this choice of the title was avoiding a much longer title like "Proverbs, Wise Sayings, Idiomatic Expressions, Traditions, and Religious Narratives..."

The Great Lexicon .Dehkhoda's Lexicon is the product of forty-five years of persistent endeavors affected by Mr. Dehkhoda and a group of his colleagues. [Moeen (1)] The first steps toward preparing the Lexicon were taken during the First World War when Dehkhoda had taken refuge in the Chahar Mahal VA Bakhtiary area (1297AH Solar year, 1337 AH by the Lunar year, and 1918 AD). After he had completed his work on "Amsal va Hekam" (as mentioned above), Dehkhoda continued his studies on Farsi words and on the poetry and prose texts that he had collected during the past several years, and worked on the meanings of the material he had gathered up to then. He soon had in his possession some three million file cards based on very credible texts written by masters of Persian and Arabic poetry and prose, as well as printed texts and manuscripts of books on history, geography, medicine, astrology, astronomy, mathematics, philosophy, religion, jurisprudence, etc. These file cards formed the basis of what later became Dehkhoda's great lexicon. The following is the text of the introductory note Dehkhoda wrote for his Lexicon.

"My reason for bearing all this lengthy hardship was in no way related to a desire for gaining fame or wealth; I was, rather, merely incited by the injustices leveled at the peoples of the East by Western oppressors .To gain wealth, I had all the gates wide open to me; and, as for fame, since I never believed in its eternal nature, I developed no taste for it. I could clearly see that the East had no choice but to get armed with the weapon of modern civilization Not that I thought very well of this civilization, because the civilization that administered the affairs of the world for thousands of years was not a secular one ..." [Moeen (1)]

Aboo Reyhan Birooni . This is a biography of Aboo Reihan Mohammad ibn Ahmad Kharazmi Birooni which was published in Education Magazine filling five consequent issues of this magazine completely. This magazine was published by the General Publications Department of the Ministry of Education in 1945, and later, it was published as part of the Dehkhoda Lexicon without any alterations. [Moeen (1)].

Words of Advice, and Maxims .Dehkhoda has also collected a large number of short but elegant statements and philosophical and moral

O you, the companion of the great Moses, wandering in the Teeh , Sina desert,
When these few short years have passed and gone by for ever,
And when the handsome host of the banquet of wisdom and insight,
Has made his promises conspicuous and brought his great iterations to light,
And when the golden rays of solar orb have purred all over from this source of light,
And in the morning, the fragrance of ambergris and Aloes wood saturate all in sight,
Remember him, who, because of his ignoramus tribe's poor vision and short sight,
While sighing longingly for the promised land which was already in sight,
Unjustly lost his life in that dreadful deserted night, you remember!
And when the world is rejuvenated and is once again filled with light,
O you the child of this newly-established golden age , a child so bright,
When God's face, joyous of the renewed loyalty of His servants, all alight,
The Mighty Lord begins His Holy Kingdom on the Earth once more,
And the palaces built for the oppressors on Earth, and all their trite,
Are buried under mud with the oppressors and their ways without a fight
Remember the one who, enslaved by the assassin and his dagger' s bite,
Held guilty of the crime of fighting for freedom and for the peoples' rights,
Was martyred and thus sacrificed his life for the cause, you remember!
Professor Edward Brown, the celebrated orientalist, has published a translation of this piece of poetry along with the fluent translation of a humorous piece of poetry written by Dehkhoda in a book called " Journalism and the Poetry of Modern Iran" and has written an Introduction to the humorous piece as well.

Some of Dehkhoda's poetry were published in the newspaper Soor Esrafeel and in two magazines called " Mohr" and " Yakima". His collection of poetry was published in 1955 with Dr. Moeen as its editor. [Moeen (1)].

In addition, all his published and his unpublished poetry were put together in book form by Dr. Dabeersiaghi in February 1980. [Dabeersiaghi].

When the sun, as the beloved of all the blue skies and the heavens,
Has revealed her long golden tresses, to shine so gorgeously bright,
And Almighty God's perfection has reappeared with all His glorious
might,
And all the villains and the assassin's claws, have been fastened perfectly
tight,
Remember, you, all the snuffed out candles, the candles of freedom and
right!
O you fellow intimate of Joseph, his fellow – in – chain and fellow-in
fright!
When your dream was interpreted correctly, and your certain liberty came
to light,
Your heart was filled with joy and your lips blossomed with laughter and
delight,
With the jealousy of foes, and the joy of close friends reaching their
ultimate height,
And when you fly toward your kin and folk, who have been waiting day
and night,
As free as you can be, as free as the light breeze. Freer than moonlight,
Then remember those who spent many nights with you, ready to struggle
and ready to fight,
With the craving to see the loved ones, and the longing to see the day
break the night,
Counted the stars and the heavens with you until daybreak,
You remember! When this garden gains its freshness once more, and
becomes truly alight,
O you poor and grief-stricken nightingale, afflicted with a dreadful blight,
When our world is filled with hyacinth flowers, Damascus roses and
fragrant herbs,
And has thus become like a Chinese gallery, filled with pictures colorful
and bright,
And the blooming roses, their petals covered with dews, create such a
glorious sight,
Making you dazzled, bewitched, infatuated and covered with delight,
Then remember the precocious raised bud, in severe anguish and filled
with spite,
None of its burning desires soothed, and in such a terrible plight,
Chilled to the marrow, frozen dead from the winter frost, remember!

Original verse:

ای مرغ سحر! چو این شب تار	بگذاشت ز سر
سیاهکاری	
وز نخفه روح بخش اسحار	رفت از سرخفتگان خماری
بگشود گره ز زلف زر تار	محبوبه نیلگون
عمراری	
یزدان بکمال شد پدیدار	و اهریمن زشتخو
حصاری	
یاد آرز شمع مرده یاد آر	
ای مونس یوسف اندر این بند!	تعبیر عیان چو شد ترا خواب
دل پر ز شمع، لب از شکر خند	محسود عدو بکام اصحاب
رفتی بر یار خویش و پیوند	آزادتر از نسیم و مهتاب
زان کو همه شام با تو یک چند	در آرزوی وصال احباب
اختر به سحر شمرده، یاد آر!	
چون باغ شود دوباره خرم	ای بلبل مستمند مسکین
وز سنبل و سوری و سپرغم	آفاق، نگارخانه چین،
گل سرخ و به رخ عرق زشبنم	تو داده ز کف قرار و تمکین
زان نو گل پیش رس که در غم	ناداده به نار شوق تسکین،
از سردی دی فسرده، یاد آر!	
ای همره تیه پور عمران	بگذشت چو این سنین معدود،
وان شاهد نغز بزم عرفان	بنمود چو وعد خویش مشهود،
وز مذبح زر چو شد به کیوان	هر صبح شمیم عنبر عود،
زان کو به گناه قوم نادان	در حسرت روی ارض موعود،
بربادیه جان سپرده، یاد آر!	
چون گشت زنو زمانه آباد	ای کودک دوره طلایی
وز طاعت بندگان خودشاد	بگرفت ز سرخدا، خدایی،
نه رسم ارم، نه اسم شاد	گل بست زبلن ژاژخایی،

Translation of Verse:

O you beautiful bird of the dawn! When this dark and mourning night,
 Is gone for ever and has left all its savagery and malice behind,
 And when the fascinating and reviving glamour, of the fragrant morning
 light,
 Has arisen all who were buried in deep asleep, and make them stand
 upright,

Collection of Articles.

A collection of Dehkhoda's sociological and political articles which had been published under the title 'Charand va Parand' in the newspaper Soor Esrafeel, along with 32 editorials of this same newspaper (published in Tehran) written by him, and three issues of Soor Esrafeel published in Iverdon, Sweden, 14 issues of three newspapers: "Soroosh", published in Istanbul, Iran newspaper (with Mr. "Nasser ol Islam" as its editor), published in Tehran, and Aftab (The Sun), the semi-governmental newspaper of the Nasser ol Molk administration, published in Tehran, along with some articles written in another newspaper called "Shora"(The Council) published in Tehran, were published together, in book form, under the title "Collection of Articles" [Moeen (1)].

Another collection of articles including the ones entitled Charand va Parand, as well as other articles entitled "A Collection of Dakho's Proverbs", "My Delirious Talks", and "The Miscellaneous Notes" were also published together in book form under the title "Dehkhoda's Articles" by Dr Seyed Mohammad Dabirsiaghi in February 1980. [Dabirsiaghi].

In addition to what went above, Mr. Saeed Nafeesi also collected all of Dehkhoda's articles published in the newspaper "Soor Esrafeel" and had them published in book form under the title "The Masterpieces of the Contemporary Persian Prose" in 1951. [Moeen (1)].

Dehkhoda's Collection of Poetry.

Mr. Dehkhoda was very skillful in writing both in poetry and in prose; and he went deeply into the study of many of the Old Iranian poets' works. So he occasionally wrote pieces of poetry some of which are quite famous even today. One of such pieces is the one written in the commemoration of Mirza Djahangir Khan Shirazi. The poem goes as follows:

Professors And Instructors :The instructor of the Persian literature classes of Tehran School of Political Science was Mr. Mohammad Hossein Forooghi, the founder of “Tarbiat” newspaper, and the father of the famous Mr. Zoka el Molk Forooghi. As the instructor of the class, Mr. Forooghi sometimes let the class be taught by his outstanding student, Mr. Dehkhoda.

Since Mr. Dehkhoda’s house was near that of the famous Islamic jurisprudent, “Ayatollah Haj Sheik Hadi Nadjmabadi”, Mr. Dehkhoda also had the opportunity to learn from him. At that time, Mr. Dehkhoda participated in the discussions, which took place in Mr. Nadjmabadi’s classes like any other student despite his very young age.

Among the many great instructors that Mr. Dehkhoda had, he himself believed to have learned most from the teachings of Sheikh Gholam Hossein Broojerdi. [Moeen (1)].

Compilation And Their Contents:

Charand va Parand (Fiddle-faddle).

This was the title of a column in Soor Esrafeel newspaper, in which Mr. Dehkhoda presented his political views and his criticisms leveled at various events, in a mocking style, under the pen name “Dakho”. [Moeen (1)].

Amsal va Hekam . (Proverbs and Wise Sayings)

After the end of the First World War and his return to Tehran from Chahr Mahal va Bakhftiari, in 1918, Mr. Dehkhoda began a far and wide study of the proverbs used by common people, the people in the street, as well as all the ones he could find in the precious treasures of Persian poetry and prose collections. He then began to make his own collection by classifying the material he had gathered and finding the roots of every item and its current variations. This led to the compilation of the four-volume “Amsal va Hekam” which was published in Tehran during the years 1929-1932. [Moeen (1)]. A selection of these (proverbs and wise sayings) were published along with some notes written by Mr. Dehkhoda about the Preface of the four-volume text, in the form of a new book (entitled”Bargozideh Amsal va Hekam” (Excerpts from Proverbs and Wise Sayings) in February 1980, with Dr. Seyed Mohammad Dabirsiaghi as its editor.

Colleagues and Co-workers :Dehkhoda got acquainted with Seyed Hassan Taghizadeh at the beginning of the year 1325 (Lunar year). At that time Mirza Ghasem Khan Tabrizi who was working for the government of the King Mozaffar el din (Shah) in a department called “ Amin Hazrat”(headed by a man bearing the same title), had already joined the constitutional revolutionary movement, and was making preparations to publish a newspaper with his own finances. He presented a sample of the writings of young Dehkhoda to Taghizadeh to study and let him know whether they could utilize his services; and Taghizadeh, while declaring his completely favorable view, urged both Mirza Ghasem Khan and Mirza Djahangir Khan Shirazi to employ Dehkhoda to work for the newspaper they were planning to publish. Thus the newspaper mentioned earlier, Soor Esrafeel, came into circulation with Mr. Djahangir Khan as its founder, Mirza Ghasem Khan and Mirza Djahangir Khan as joint editors, and Mr. Dehkhoda as its secretary.

In the year 1326, after the cannonade of the Iranian parliament (Majlis) by the absolutist troops of Mohammad Ali Shah, and the downfall of the constitutional revolution, a group of the freedom fighters including Mirza Djahangir Khan, Dehkhoda, Seyed Djamal el Din Vaezz Esfahani, Malik ol Motokalemeen, Mirza Davood Khan Aliabadi, and a few others took asylum in the backyard of the National Legislative Assembly; and after a month, a group of them, including Mr. Dehkhoda were exiled from Iran. As it went above, Mr. Dehkhoda published Soor Esrafeel once more, this time in Sweden and with the financial support of a man called “ Moazed ol Saltaneh”, in the city of Iverdon. [Taghizadeh].

During his exile period and while he lived in the city of Paris, Dehkhoda was in contact with Allameh Mohammad Ghazvini. [Moeen)].

Among those people who assisted Mr. Dehkhoda in his endeavor to write the great Dehkhoda Lexicon were Hommaee, Bahmanyar, Moeen, and Gonabadi.

Decease :Mr. Dehkhoda passed away at seven forty-five PM on Monday, the seventh of Esfand 1334 AH (Solar year), that is, on February 25th, 1956. In his own house located on Iranshahr Street (Jallar Bayar), in Tehran, and his body was moved in a solemn funeral procession, to the city of Rey the next morning and was buried in his own family mausoleum in “ Ibne Babevieh”[Moeen (1)].

in that area for two years - mostly living in the Austrian capital of Vienna, trying to perfect his French language skills and learn the sciences of the time. [Moeen (1)] .

Occupations And Activities :Dehkhoda's return to Iran was concurrent with the breaking out of the Iranian Constitutional Revolution. Dehkhoda began publishing a newspaper called " Soor Esrafil" [The horn of the angel Seraphim who is to signal the resurrection day by blowing this horn] together with two other people in 1325 (Lunar year). After closing down of the newly born Parliament (Majlis) in the reign of Mohamad Ail Shah (king), Dehkhoda was exiled to Europe along with a number of other freedom fighters. He then went to the city of Iverdon in Sweden and published three issues of his newspaper, Soor Esrafeel .The third issue was published on the fifteenth day of the month of Safar in the year 1327 AH (Lunar year) which was March 8th, 1909.

After that, Dehkhoda went to Istanbul and with the cooperation of a number of Iranians residing in Turkey; he published another newspaper in Farsi called Soroosh [a messenger-angel, Gabriel, who is invisible but whose voice is heard] which fifteen issues of this newspaper had been published. After the conquest of Tehran by the revolutionary army (Mojahedeen) and the overthrow of Mohammad Ali Shah Ghajar, Dehkhoda was elected to the National Legislative Assembly by both the people of Tehran and of Kerman.Upon the insistence of the revolutionary movement leaders, he left the territory of the Ottoman Empire and returned to Iran. During the First World War, Dehkhoda went into seclusion for various reasons and took refuge in one of the villages of Chahar Mahal Bakhtiari (in the south-central parts of Iran); and when the war was over, he returned to Tehran. He, however, retired himself from political activities and began working on scientific, literary and cultural questions.

Dehkhoda was the general secretary of the secretariat of the Education Ministry for a while; and he also held some other administrative positions like that of the chief of the supervisory office of the Ministry of Justice, the Dean of the School of Political Science, and later the chief of the Higher Learning School of Political Science School, in Tehran. All through this time and until the end of his life, Dehkhoda kept himself busy studying, carrying out research, compiling and writing. [Moeen (1)]

Chapter 5

A Sample of Distinguished Scholar's Biography

Note: Forming the data bank of “**Distinguished Scholars**” is one aspect of various activities of Iranology Foundation.

In this data bank, it has been endeavored to present information about Biography, education, Occupations, responsibilities, skills, innovations, compilations and ... of national and religious scholars of Iran. **Biography of Ail Akbar Dehkoda** is an organized sample, which has been prepared in accordance with the framework of “**Distinguished Scholars**” data bank:

Biography of Ali Akbar Dekhoda

Birth, Childhood And Family :Ali Akbar Dekhoda was born in Tehran at about the year 1297 After Hejrat (by the Lunar Calendar) .His father, called Khanbaba Khan, was one of the small land owners of Ghazvin city who had emigrated to Tehran before Ali Akbar's birth. Ali Akbar was only ten years old when his father passed away. He continued his schooling under the guardianship of his mother from that time on. [Moeen(1)].

Education And Professional Training :After his father's death, one of the great scholars of the time named Sheikh Gholam Hossein Broojerdi, was assigned to educate Dekhoda. He had a chamber (class) in Haj Sheikh Hadi School (located on Sheikh Hadi street in Tehran). He was a single man who taught Arabic and theology. When The School of Political Science was founded in Tehran some years later, Dekhoda began studying there. He soon started to learn the French language too.

When Mr.Moaven el doleh Ghaffari was assigned to go to the Balkans as an ambassador, Dekhoda accompanied him to that region .He stayed

Chapter 5

**A Sample of
Distinguished Scholar's
Biography**

4-5-Data bank For Introducing The Active Institutions Working In The Field of Iranology

The information about educational, cultural and research institutions which are following activities in Iranology field has been accumulated and organized in the following two data banks:

- 1- Data bank of Active institutions and centers in Iran**
- 2- Data bank of Active institutions and centers in abroad**

4-5-1-Primary And Secondary Issues In Data Bank of Active Institutions Working In The Field of Iranology

- 1- Different level of teaching Farsi (in abroad)**
- 2- Iranology in higher education, centers, their plan and educational system**
 - History of establishment.
 - Administrative systems and its different scientific levels.
- 3- Institutions and research centers working in field of Iranology**
 - History of establishment.
 - Administrative systems and its different scientific levels.
- 4- Scientific and research works published by Iranology institutions and centers.**
- 5- Professor, researchers and scholars cooperating with Iranology institutions abroad.**

4-6- Iranian Studies Data Bank

The data presented in this bank aim at providing the researchers with the information about the studies conducted inside and outside the country.

At present, the bank includes more than one hundred thousand (100,000) topics about various issues related to Iran in form of books, articles, these in Persian and English, research projects, historical documents, movies and documentaries, local games, etc. These sources will be gradually increased in number.

4-4- Distinguished Scholars Data Bank

Another activities elaborated in Iran Zamin Program is forming “Distinguished Scholars” Data Bank In this Data Bank the information about The Scientists, Religious, Scholars, Artists, And The Professionals of Iran is accumulated and organized.

4-4-1-Primary and secondary Issues in Distinguished Scholars Data Bank

1- Biography And General Characteristic:

- Identification papers and ancestral characteristics.
- Birth and childhood.
- Schooling period and professional training.
- Middle – age period and their family.

2-Professors

- Instructors and childhood period teachers.
- Professor and Instructors of their youth.

3- Educational Activities

- Innovation.
- Compilation.

4- The Students

5- Ideas And Believes

- Ideas and specific artistic, literary of professional inclinations.
- Their fellows belonging to the same school of thought.
- Ideas that he or she has opposed.

6- Presenting The Works, Signs And awards, And Prizes

- Centers, associations or institutions that have received some of their works.
- People who have been presented with unique works.
- Trips taken for the presentation of creation work.
- Centers or institutes that the artist is one of their founders.

- The rural areas connected by telephone lines, in the province.
- The number of active post offices for every 100000 people.

Commerce (Domestic And Foreign)

The history of economic relations with other countries.

General Features

- Policies and programs of the government concerning the commercial affairs custom's laws and regulations.
- The value of exports and imports according to the type of commodities and services offered.
- Border common markets.

Economic relations with foreign countries

Economical agreements signed, which is differentiated according to countries and their issues.

Services

- The main field of activity concerning social services (engineering, commercial, hotel-keeping, etc.)
- The number of people employed in social services relative to the total number of people employed.

Tourism

- The number of foreigners entering the country every year.
- The number of pilgrims leaving the country for Atabate Aliat (the holy shrines of Bagdad , Karbela) and Najaf and Syria for the Hadj ceremonies (Omra and Tamato).

4-3- Provincial Data Bank

4-3-1-The primary, Secondary Issues Dealt With In The Provincial Data Bank of Iran And Their sub Divisions:

The Primary and secondary Issues of "Provincial Data Bank" is like "National Data Bank" of Iran with this difference that in their sub divisions, it has been emphasized on special specifications of region.

- The total number of all types of motor- vehicles.
- The extent of passengers and cargo taken from one place to another by land roads.

Railroad

- The length of the existing tracks in the country (single or double tracks).
- The number of existing wagons and locomotive in the country.
- The cities or ports of the province, which are along the railroad.
- The extent of transporting passengers and cargo by railroad.

Air Transportation

- The number and the location of the airports in country (permanent, temporary, domestic ,and international airports).
- The extent of transportation of passengers and cargo by air.

Water Ways

- The navigable rivers and their length.
- The important ports of the country.
- The numbers of commercial, fishing, passenger, and cargo ships.
- The extent of transporting passengers and cargo by waterways.

Infra structural Installation

- Dams, their specifications and their location.
- Important bridges, their specifications, and the locations.
- Hydraulic, thermal, nuclear, etc. Power stations their specifications and their location.

Post, Telegraph And Telephone

- Creation history of communication devices and their development in Iran.
- The postal services provided and the area they cover.
- The number of main telephone lines for every 100 people.

- The number of people working in the industry and mines sector compared with the total number of employed people in the country.

Resources And Production

- Industrial activities, principal centers and the amount of production.
- The underground resources and mines and the methods of their exploitation.

Energy

The history of creation and exploitation of energy and fuel resources.

General specifications

- Policies and programs of the government on the use of energy in the country.
- The Share of energy sector in G.N.P and G.D.P.
- The share of employees in the energy sector relative to total employed population.

Resources

- The regions and the rate of commercial energy resources.
- Amount of commercial energy production.
- Amount of exploited Oil productions.
- Total and per-capita consumption of all kinds of energy.

Transportation

General Features

- The history of transportation development in Iran.
- The active cooperative and private companies in the field of transportation.

Land Transportation

- The length of the provincial, city and rural roads in country.

Music

- The history of music development in Iran.
- The particular features of the local folk music used in the province.
- The domestic musical instrument used in the province, and their related photographs.
- Folk songs and anthems used in the province.

7- Economy

The General Features of Economy

The history of economy in Iran

- The economic policies and programs of the government to be carried out.
- The relative advantages of working in different areas of the economy.
- The rate of G.N.P (Gross National Production). And G.D.P (Gross Domestic Production).
- The unemployment rate in the past five years.

Agriculture

General Features

- Cultivation, Principal centers and amount of productions.
- Animal – husbandry, principal centers and amount of animals kept in country.

Industry and Mines

General Features

- The history of insubstantial activities and exploitation of mines.
- Policies and programs of the government on industry and mines
- The share of industry and mines in G.N.P and G.D.P.
- The projects and activities in progress in the industry and mines sector.

- The current languages and dialects of country and their geographical distribution.

Persian Literature

- History of literature and important literary development of Iran.
- Current literary styles and its geographical scope.
- Literary celebrated persons in each style.
- Poets and storytellers and epic writer in the past history of the province.
- The contemporary poets and novelists of the province, their writing styles and their master pieces of work.

6- Art

Graphic Arts

- The history of graphic arts development.
- The great painters and calligraphers of the province and their famous works, and the photographs of these works.
- The number of galleries and the places where graphic art works are presented and their location.

Visual Art

- The history of visual arts development and the usage in Iran.
- Current styles and outstanding artists and masters of each field.
- The important data – transferring centers in respect with visual arts in Iran.

Architecture And City Planning

- The history of architecture and city planning development.
- Architecture of Iran and its different styles.
- Architects and outstanding masters of Iranian architecture.

Dramatic Arts

- The history of drama and presence of cinema in Iran.
- Traditional religious dramas currently used in Iran.
- The number of cinemas and theaters, and the number of existing seats in all such places, and its proportion to the population.

- The number of students studying at all the three educational levels according to all the five censuses carried out in the province (differentiated according to gender).
- The number of students studying at the pre-university level in the province (differentiated according to gender).
- The total number of the teachers and its proportion to the total number of people in the compulsory education age period in the province.

Higher Education

- The existing universities and other centers of higher education in the province, and their description.
- The total number of students entering the universities and the number of those who graduate from the higher education centers of the province each year, differentiated according to gender and the different major fields of study.
- The total number of the professors and instructors of the higher education centers of the province and their proportion to the number of university students.
- The proportion of the total expenditure of the higher education to the total annual expenditure of the province.

Research And Technology

The history of technology science in Iran.

- The scientific and research centers in the province and their detailed description.
- The activities and the important research accomplished to the province (differentiated according to fundamental, practical and development research).
- The heads of all the scientific and research centers of the country and their scholastic and research background.

5- Literature

Language And Calligraphy

- The history of language, Iranian people's alphabet and its branches.
- Formal language of Iran and its geographical scope.

- The authors and, researchers of the historical, social and cultural centers of the province.

Publishing, Distributing And The Mass Media

The history of publishing, distributing and development of mass media activities in Iran

- The per capita of books, magazines and newspapers publications in country.
- The existence newspapers, their issues and the circulation of each one.
- The number of radio and television sets in use and it's proportion to the number of population.

Information Technology

The history of information technology and its development in Iran

- The policies and approaches of government regarding the data – transferring sector.
- The laws, regulations and enacted standards in data – transferring sector.

4- Education And Research Activities

Educational program for adults

- The literacy rate of adults (According to gender and the metropolitan or rural areas).
- The number of the teaching personnel engaged in the educational program for adults and the proportion of this to the number of adults already taught.

Public Education

- The background of the education centers, the literacy program centers, and the teaching methods used in province
- The rate of children's entering the primary school program, in the province.

- The structure and the scope of activity of organization undertaking the responsibility of providing welfare and social security
- Executive programs and their outcome.

Housing

The emergence of housing in Iran, and its development with the passage of time

- The management of production and accommodation of housing.
- The transformation the methods of lodging, and the effect of this on the concept of a residential unit.

Culture

Religion

- The history of origination and presence of religions in Iran.
- Religious customs and traditions originating in the traditions of the People of the region.
- Prominent religious scholars and leaders in Iran.
- The holy religious shrines of each religion in Iran.
- The theological schools and centers in country.

Local Customs And Traditions

The historical background of the people's traditions and customs in Iran.

- Feast days and particular ceremonies in country.
- Current customs and traditions in conducting family affairs and social relations.
- The special national attire of the people.

Cultural Heritage And Archeological Remains:

The history of the archeological remains and the cultural heritage of country

- The handicraft and the customary decorative art implements, and the related photographs
- Historical structures and famous monuments.
- The Museums and the special centers for safekeeping of the historical remains in country.

Cultural And Research Centers

The history of the cultural centers and the libraries in Iran

- The existing national and public libraries and the number of their books and documentary material.

International Relations

- The history of foreign relationship in Iran.
- The government diplomacy in creating relation with other countries.
- Membership in organizations, political contracts and treaties in regional and international level.

Country Division

- Country division through history of Iran.
- Classification the local and official ranks and their authorities.

3- Social And Cultural Affairs**Social****Health And Cure****Medical history and the methods of medical care in Iran****Life expectancy**

- The raw rate of birth.
- The raw rate of mortality.
- The average number of the immunized children under one year of age

Public Health

- The accessibility of healthy water.

Health and Medical Services.

- The number of existing medical care units (maternity hospitals, clinics, sanatoriums) and the general hospitals, classified according to the type of management (private or public).
- The number of hospital beds in proportion to the number of current population.

Welfare And The Social Welfare Services**History and the effective factors involved in providing welfare and social security in Iran**

- Goals and policies regarding the welfare and social security programs after the victory of the Islamic Revolution in Iran.

Special Natural Specifications

- The minimum and maximum altitudes from the sea level.
- The area of the forests type of plants, their geographical distribution.

Ecological Geography

- The expanse and the pre capita of green space in the city.
- The expanse of national parks and their position.
- National and natural monuments.

Climate Specification

- The maximum and minimum temperature in different seasons and its related regions.
- The maximum and minimum annual rainfall and its related regions.

Population

Population History of Iran

- The total population of the country and the population concentration.
- The number of households (regular resident households, non-resident and the communal ones), in the country.
- The rate of city dwelling in country.
- The immigrant population and its rate of growth

2- Politics

Political history of Iran

Government

General Features of government in constitution.

- The Organizational body of Executive power.
- The Organizational body of Legislative power.
- The Organizational body of judicial power.

Parties

- The history of parties in Iran.
- Existence laws and regulations regarding to the activities of different parties.

4-1-1-Defined Activities In Iran Zamin Program

Identifying or establishing data banks by regarding to

- The geographical, regional, ecological, political, social, cultural, educational, research, literary, artistic and economic conditions of Iran.
- Information regarding the geographical, regional, ecological, political, social, cultural, educational, research, literary, artistic and economic situation of Iran have been organized with the frame work of following data banks:

1- National Data Bank of Iran

2- Provincial Data Bank of Iran

- The biography of scientists, religious scholars, artists and professionals of Iran (Distinguished Scholars).
- The scientific and research centers which are working on Iranology in Iran and abroad.
- Iranian Studies data bank.
- The special features of the Iranian handicraft.
- The historical objects and tools discovered
- The historical monuments and structures (religious shrines, identifying historical mosques).

4-2- National Data Bank of Iran

Information regarding to the geographical, regional, ecological, political, social, cultural, educational, research, literary, artistic and economic situation of Iran have been organized with the frame work of national data bank.

4-2-1- Primary And Secondary Issues Dealt With The National Data Bank of Iran

1- Geography And Population

Geography

Historical Geography of Iran

Geographical Position:

- The Latitude and longitude of the country.
- The area of the whole country.
- Connection with open sea.

Chapter 4

Introducing The Iranology Foundation Activities:

(In respect of identifying and forming data banks)

4-1- Iran Zamin Program in Iranology Foundation

Accumulating sources, reference material, documents and forming data banks regarding to Iranian studies is one of the Iranology Foundation macro – policies. Iran zamin Program deals with activities related to form data banks and it covers the following issues from objectives, macro policies and executive method of Iranology Foundation:

Objectives:

- Creating the proper environment for carrying out investigation and research concerning Iranology
- Strengthening the foundations of national identity.

The macro-policy:

Promoting the general knowledge of social and cultural groups with regard to Iranology.

Executive Methods:

- Identifying the existing sources, creating databases, providing the ground for the exchange of information regarding Iranology.

Plan of Action:

Accumulating sources, reference material, documents and establishing data banks regarding Iranology.

Chapter 4

**Introducing The Iranology
Foundation Activities:
(Data Banks)**

**3-8- Continuation of The Samples of Medium-Term Program
Activities of Iranology Foundation**

Executive Priorities Main topic of Macro-Plan	Priority - A	Priority B-1	Priority B-2	Priority B-3
4-Accumulating sources, reference material and identifying or forming Data banks	Preparing a preliminary scheme for accumulating information regarding to scientific and research institutions in Iran and abroad	Preparing (and if necessary) transcribing written documents concerning Iranology inside the country or abroad, related to the year following 1999)	Examining and classifying the pectoral works in respect of oldness, type and human and social relationship, ideas and traditions	
5- Critical examination of Irana – Islamic investigations			Critical examination of existing these specially in PHD level	Critical examination about Iran's developments in monthly, quarterly and yearly cultural, social, and political Journals.
6- Presetting the results of Iranology studies and Activities			Presenting audio-cassette of the various Iranian dialects, folk songs to the research centers of our country and other countries of the world	Critical examination of the selected works of the professors and researchers of our country into foreign languages as well as the translation of all the works concerning the critical examination to the scientific and research centers and the reputable libraries of the other countries of the world

3-8- The Samples of Medium-Term Program Activities of Iranology Foundation

Executive Priorities Main topic of Macro-Plan	Priority A	Priority B-1	Priority B-2	Priority B-3
1-Determining concept and scope of Iranology and research	Working out preliminary scheme for determining the scope and principal subject regarding Iranology	Examining subjects of research already done inside the country in order to identify the issues which have been so far neglected	Determining the subjects which has been neglected in abroad	
2-Determining the research Priorities		Determining the priorities of research work required by the medium-term and annual programs		
3- Examining the ways of participation and support in research affairs		<ul style="list-style-type: none"> -Introducing the institution centers and reference material regarding to Iranology through data banks -Introducing Iranology Foundations to scientific institutions and universities inside the country and abroad 	Holding scientific seminars by inviting Iranian and foreign researchers and professors on the issues which enjoy high Priority	

3-4-The Medium–Term Program of Iranology Foundation (1999-2004)

Executive priorities:

Activities with level “A” priority: Are activities, which have been performed before elaboration of medium-term program.

Activities with level B-1 Priority: Are activities, which initiate in 1999-2000

Activities with level B-2 Priority: Are activities, which initiate in 2001-2002

Activities with level B-3 Priority: Are activities, which initiate in 2003-2004

3-5- Uninterrupted Activities:

These are the basic support activities, which have no time limitations as their beginning or their termination

3-6- Annual program:

Elaboration of Annual program is accomplished on the basis of activities of medium – term programs.

3-7-Elaboration The Evaluation And Assessment Program For The Activities of Iranology Foundation

Objective

Evaluating and assessing the activities of the Foundation, for the purpose of surveying the degree of success of the executive policies in achieving the objectives and providing the way for reviewing, revising, or replacing the providing policies.

The Main Issues In Elaborating The Evaluation And Assessment Program:

-Corresponding the activities of each period of the planning with determined objectives.

-Qualitative assessment of the activities degree of success

-Corresponding the executive process of the duties performed with the timetable provided for each program.

stage from the objectives of the executive plans and for working out a time table for the activities.

The following stages are followed in elaboration of medium-term plans of Iranology Foundation:

- 1- Elaboration of multifarious activities under each of the six topics of the macro-program.
- 2- Evaluation of each one of the activities on the basis of the four criteria of the medium-term program.
- 3- Determining the degree of priority of each activity for its commencement time and the time necessary for its completion and Classification of the activities on the basis of executive priorities.

3-3- Preparatory And Preliminary Measures and The prerequisites For The Activities Covered by the Medium-Term program

- In accordance with the type and essence of the activity in medium-term programs of Iranology Foundation, certain preliminary measures are essential, as follows:

• For activities which concern making studies or carrying out research:

- A preliminary scheme covering the method of carrying out the research, the required resources needed the eventual outcome anticipated, and estimation of the expected expenditure.
- Separating and categorizing all the activities into several separate research project, following the presentation of the preliminary scheme.

• For periodic events such as holding conference or seminars on scientific and research questions:

-Elaboration of an executive plan.

* For activities which are of executive nature

- Supplying the framework and the scope of the activities.

• For publication activities

- Elaboration the rules of procedure.

Chapter 3

Planning For Iranology Foundation Activities

3-1- The Main Topics In The Macro-Program

According to Objectives and scope of duties obtained in Iranology Foundation Article of Association, the macro policies topics are organized as follows:

- 1- Defining the scope of Iranology and devising the appropriate definitions and concepts in each period.**
- 2- Defining the investigation and research priorities.**
- 3- Examining the methods of participation and support in research.**
- 4- Accumulating sources, references, documents and forming data banks.**
- 5- Critical investigation of Iranology research.**
- 6- Presenting the study and research achievement on Iranology.**

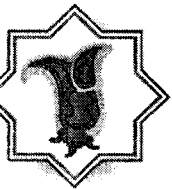
3-2- Medium –Term And Annual Executive Planning of Iranology Foundation’s Activities

In elaborating the executive plans and the timetable of Iranology Foundation activities the following norms and criteria have been utilized:

- 1- The existing executive opportunities**
- 2- The priorities and the prerequisites of the activities By regarding to the dependence of each one the outcome of another.**
- 3- The capability of exploiting the existing resources**
- 4- The optimum utilization of time, human and capital resources**

Method of Elaborating The Medium-Term Executive Planning

This type of planning is elaborated to prevent disorganized activities and for the determination of the status of the Foundation at each of the stages of development of its activities and for designation its distance at each

Chapter 3

Planning For Iranology Foundation Activities

2-3-4- The Director of the Branch

By virtue of Article 7 of these rules of procedure, the director of the branch is chosen on the basis of the provincial governor's recommendation and the confirmation of the Board of Trustees of the branch, and is officially appointed by the decree of Iranology Foundation President.

3-3-5-Research Groups

By virtue of Article 8 of the rules of procedure, the chairman and the members of the research groups are appointed upon the recommendation of the director of the branch and the approval of the Board of Trustees of the branch.

- research topics for university theses.
- Providing the ground for and actually accommodating the resources and providing opportunities for research work, and elaboration the necessary research programs.
 - Preparing lists of subjects already studied and researched in connection with various fields related to the province.
 - Accumulating information about the personal characteristics, research work done, compilations and other works of the Iranian professional experts and distinguished scholars, and cooperating with the government authorities in connection with introducing these personalities and familiarizing everyone, especially the youth, with their personality and their works.
 - Implementing the research programs adopted by Research Council of the Iranology Foundation.

2-3-3- The Board of Trustees of The Provincial Branches of Foundation

Composition of The Board of Trustees In The Provincial Branches Are As Follows:

- The provincial governor (chairman of the Board of Trustees)
- The representative of the Islamic jurispudent guardian, and the Friday Imam(the leader of the Friday Prayer) of the capital of the province, if he is willing.
- One of the members of the Board of Trustees of the Iranology Foundation.
- The president of a provincial university affiliated with the Ministry of Science Research and Technology.
- The director general of the state Radio and Television Network (in the province).
- The director general of the Ministry of Culture and Islamic Guidance (In the Province)
- The mayor of the capital city of the province
- Three of the well-known personalities of the domain of culture and Education or university faculty of culture and education or University faculty members (at least one of who should be a high school teacher) appointed by the president of Iranology Foundation
- The director general of the Cultural Heritage Organization.

- Making proposals regarding changing, amending, or interpreting the Articles of Association through the president of the Foundation to the Board of Trustees.

2-2-The Place of Iranology Foundation

Administration of the Foundation located in Tehran. In addition, other branches in different regions of Iran, are established by proposal of the Board of Trustees and approval of Minister of Science Research and Technology, and with cooperation of managers and those who are interested in research scope for the purpose of recognizing and introducing the history, culture and special arts of different regions.

3-2-Provincial Branches of Iranology Foundation

The establishing of the provincial branches is a reply to interest and consideration of province's inhabitants and different regions of country in order to recognize and introduce the history, culture and art of their home country. Existence the valuable field of research in these regions, needs an essential organization for establishing coordination and creating proper data transferring system related to various investigations done by researchers. This organization besides of optimum utilization of research and studies opportunities, prevents the wasting of human and financial resources, parallel and disorganized works.

2-3-1- The Objectives and The Polices of The Provincial Branches of The Foundation

The Objectives and the policies of the provincial branches of the Foundation are the same as those of the Foundation, applied to the special conditions of the region or province

2-3-2-The Duties of The provincial Branches of The Foundation

Some of the duties of the Provincial branches of the Foundation, according to the procedure for the formation and administration of the provincial branches, are as follows:

- The determination of the study and research priorities in connection with the history, culture, customs and tradition, dialect and attire of the people of the province or region, and the determination of suitable

Some Duties of The President of The Foundation

The President of the Foundation is the highest executive and administrative authority of the Foundation and as the chairman of Research Council, supervises over all units of research groups and executive groups and is responsible for good conduct of all affairs of Iranology Foundation whatever has been mentioned in Article of Association about duties and authorities of the Board of Trustees are out of the President of the Foundation authorities.

4- The Research Council

For the purpose of coordination between various sections of the research groups, the Research Council is formed under supervision and leadership of the President of Iranology Foundation.

Manner of Appointment And The Composition of Research Council Members

The members of Research Council are appointed with the decree of the president of the Foundation and at least one of them is from researchers and scholars outside of the Foundation.

Members of the Research Council Are as Follows:

- **The President of the Foundation .**
- **One of the Board of Trustees members as their representative**
- **Assistant president in charge of research affairs (As the secretary of the Research Council).**
- **The other three to seven members selected by the President of the Foundation and**
- **confirmed by the Board of Trustees.**

The Duties of The Research Council

- **Approving the research projects proposed by the research groups of the Foundation.**
- **Steady supervision of the execution of the projects in progress**
- **Supervising over the research seminars carried out by research groups.**
- **Approval of the proposals regarding the publication of scientific work and other publications, and submitting the related proposals to the Board of Trustees.**

1-The High Chairmanship

The president of the Islamic Republic of Iran holds the position of the High Chairmanship.

2- The Board of Trustees

The highest authority in respect of making policy and decision and it has full legal powers within the scope of the goals and the duties of the Foundation and the administration of its affairs

Members of the Board of Trustees

- The President of the Republic (The High Chairmanship) or the chairman of the Board of Trustees as his representative.
- Minister of Science Research and Technology, Minister of Islamic Guidance, Minister of Foreign Affairs, the head of the Plan and Budget Organization or their representatives, also the president of the Persian Language and Literature Academy.
- The chairman of the Board of the Trustees: The President appoints among the members of the Board of Trustees as the chairman of the Board for a period of four years.
- The president of the Foundation
- Four to six people, among scientists, or cultural or social personalities of the country, who can play effective role in promoting the affairs of the Foundation, are appointed by the president as members of the Board, their reappointment is not prohibited.

3- The President of The Foundation

Manner of Appointment And The Scope of Authority

The President of the Foundation is appointed among the members of the Board of Trustees or outside of the Board for a four – year term and his / her reappointment is not prohibited . According to Annexation of Article 4, the First Vice of president holds the Position of President of The Foundation, if he/she is a member of Board of Trustees.

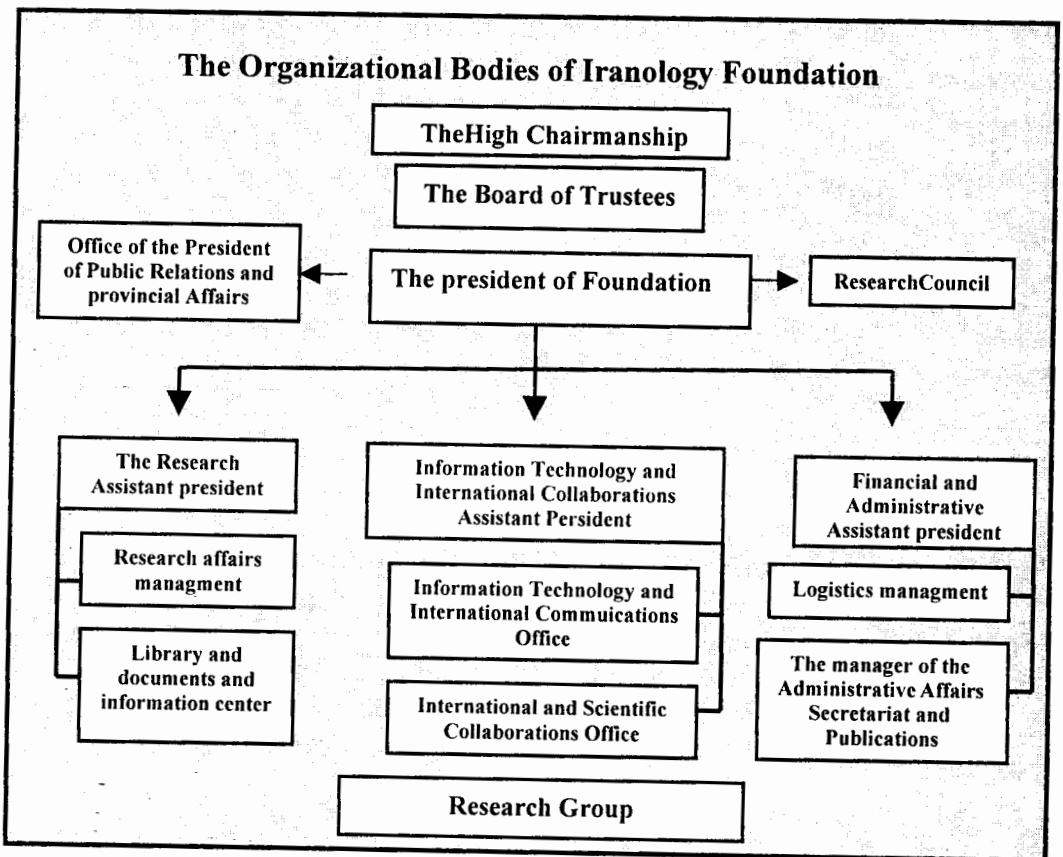
Chapter 2

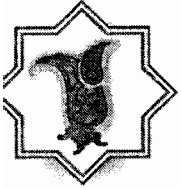
The Organizational Bodies of Iranology Foundation

2-1- The various organs of Iranology Foundation

According to Article 4 of the Foundation, the organs of the Foundation are:

- 1-The High Chairmanship
- 2- The Board of Trustees
- 3- The president of the Foundation
- 4- The Research council

Chapter 2

The Organizational Bodies of Iranology Foundation

discovering reviewing and reorganizing the sources related to the studies and research concerning Iranology, pursues the following objectives and policies:

1-3-1-Objectives

- Creating the appropriate environment for investigation and research with regard to Iranology
- Strengthening the foundations of the Iranian national identity
- Organizing scientific research with regard to Iranology

1-3-2- Macro-Policies

- For The Purpose of achievement the goals following Macro-Policies has been accomplished:
- Determining the scope of the studies and the research concerning Iranology
- Investigating and determining the scope of the studies and research done in abroad with regard to Iranology
- Qualitative and quantitative promotion of research
- Determining the research priorities in improving and enriching the studies and promoting research regarding to Iranology
- Enhancing the knowledge of social and cultural groups regarding to Iranology

1-4- Executive Policies For The Achievement of Iranology Foundation's Goals

- Establishing contact between research institutions and scientific Centers.
- Utilizing all scientific and expert units.
- Contributing the research works programs and the projects concerning Iranology.
- Strengthening the regional Studies by increasing the number of the branches of the Foundation.
- Identifying sources establishing data bases and devising new methods of exchanging information regarding to Iranology.

Chapter 1

Iranology Foundation: Essence And Objectives

1-1- History And Legal Personality of Iranology Foundation

1-1-1-Establishment Date

The Articles of Association of the Iranology Foundation was approved by May 23th 1997 (1376/3/3) session of Council for development of Higher Education and the enacted amendment by the session of January 3 rd, 1997. (1376/10/3) and June, 1998 (1377/3/30) of Council for Development of Higher Education.

1-1-2-Legal Essence:

On the basis of the Article of Association of the Foundation:

The Foundation is a scientific and research – oriented institution and enjoys legal entity and is an Iranian subject and an affiliated institution of the presidency office

The activities of the Foundation are carried out within framework of general laws, regulation, criteria and the rules of research work approved by the Ministry of Culture and Higher Education.

1-2-The Realm of Iranology Foundation Activity

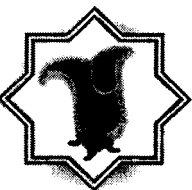
1-2-1-The Definition of Iranology

Iranology as the main and basic realm of the activities and studies, the research work of the Foundation includes:

- All discussions and issues related to the various aspects of the Iranian culture and civilization in the broad sense.

1-3-The Objectives And Macro – Policies of Iranology Foundation

Iranology Foundation for the purpose of gaining complete scientific and technological knowledge of the numerous manifestations of the illustrated Iranian culture and civilization and expanding the scope of recognition with regard to the knowledge about Iran by means of utilizing the cooperation of the scientists and researchers of the whole world for

Chapter 1

Iranology Foundation: Essence And Objectives

Preface

Iran, as it is believed and attested by all conscientious and knowledgeable people, in the past and present, has always been the cradle and arena for one of the richest and the most ancient civilizations of the world ,developing and being of high pride. During thousands years, it has been steadfast, magnificent and glorious.

Numerous resplendent monuments and symbols of Iranian civilization and culture are brightly shining in various forms throughout a vast geographical area - an area that covers Pamirs and eastern borders of Afghanistan on the eastward, and Transcaucasia and Black Sea coasts on the northwest and west, and stretches beyond Amu Darya and Chorasmia Lake on the north and northeast, and spreads its wings over the territories beyond the coasts of Persian Gulf, Oman Sea, Red Sea, and Indian Ocean. It is widely known that this civilization and culture, which has constantly been nourished and empowered by monotheism, along with the authority and presence of Islamic Iranian highly productive, dynamic, strong and well-reputed culture and universalism, has put its wide, profound and marvelous impact on the culture and knowledge of many tribes and nations of the ancient times and of the world today. Considering the above-mentioned issue, one requires that an overwhelming scientific and technical access be provided for various manifestations of this rich culture and well-reputed civilization for the expansion of knowledge borders within this territory, especially here and now; when the Islamic revolution has come to the power. Also, the productive cooperation of scientists and researchers all around the world should be attracted for retrieving, proofreading, compiling and regulating the studies, investigations and information on Iran. Furthermore, students and scholars should be provided with the necessary ground of utilization to get informed of the existing knowledge and information. Such a field of study and research should be protected and supported and invaluable efforts of scholars and researchers -both those of the past and contemporary should be gratified so highly, as they deserve. Safeguard should be conferred on the genuineness of the great Islamic Iran on the cultural and moral identity of the Iranian God ward and monotheist society through its history; and in anyway the path should be paved for the participation of those interested in the accomplishment of these programs. The Iranology Foundation, with an independent entity, has been established in 1376 (1997 AD) to fulfill such objectives. We hope to step forward with the help of wise God and attempt of literate scientists.

**Hassan Habibi, Academician, Full Member of the Persian
Language and Literature Academy , Former President of Academy
And President of Iranology Foundation**

Topic	Page
3-6 Annual Program	17
3-7 Elaboration The Evaluation And Assessment Program For The Activities of Iranology Foundation	17
3-8 The Samples of Medium-Term Program Activities of Iranology Foundation	18

Chapter 4-Introducing The Iranology Foundation Activities (Data Banks)

4-1 Iran Zamin Program in Iranology Foundation	21
4-2 National Data Bank of Iran	22
4-3 Provincial Data Bank	32
4-4 Distinguished Scholars Data Bank	33
4-5 Data bank For Introducing The Active Institutions Working In The Field of Iranology	34
4-6 Iranian Studies Data Bank	34

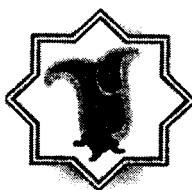
Chapter 5-A Sample of Distinguished Scholar's Biography

Biography of Ali Akbar Dehkhoda	37
--	-----------

Contents

Topic	Page
Preface	III
Chapter 1- Iranology Foundation Essence And Objective	
1-1 History And Legal Personality of Iranology Foundation of Association	3
1-2 The Realm of Iranology Foundation Activity	3
1-3 The Objectives And Macro-Policies of Iranology Foundation	3
1-4 Executive Policies For The Achievement of Iranology Foundation's Goals	4
Chapter 2- The Organizational Bodies of Iranology Foundation	
2-1 The Various Organs of Iranology Foundation	7
2-2 The Place of Iranology Foundation	10
3-2 Provincial Branches of Iranology Foundation	10
Chapter 3- Planning For Iranology Foundation Activities	
3-1 The Main Topics In The Macro-Program	15
3-2 Medium-Term And Annual Executive Planning of Iranology Foundation's Activities	15
3-3 Preparatory And Preliminary Measures and The Prerequisites For The Activities Covered by the Medium-Term Program	16
3-4 The Medium-Term Program of Iranology Foundation (1999-2004)	17
3-5 Uninterrupted Activities	17

*Great Lord of Life and Wisdom, In thy Name
Which to transcend no flight of thought, may claim*

Iranology Foundation

First Publication

Title : *Acquaintance with Iranology Foundation*

Prepared by : *Information Technology and International Collaboration
Office of Iranology Foundation*

Published by : *Dayereh Sabz Publication*

Edited by : *Information Technology and International Collaboration
Office of Iranology Foundation*

Designed by : *Dayereh Sabz*

Litography : *Maaref*

Printed by : *22 Bahman*

Circulation : *2000*

ISBN : *964-7726-01-5*

● **All rights reserved for Iranology Foundation.**

Address : *24/1 Shirkooh, Shahid Fallahi St (Zafaranih) Bagh
Ferdows Vali-e-asr Avenue. Tehran, Iran.*

Tel : *2417124-6*

Fax : *2417300*

E-mail : *irfo @ iranologyfo.or.ir*

**In the Name of God
the Compassionate,
the Merciful**

کتابخانہ خصوصی انجمن ہدایت